

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahušguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'mvuud' škoou'l'jemkõõskõs

MATKAILUALAN PERUSTUTKINTO 180 OSP

TOTEUTUS- JA
ARVIOINTISSUUNNITELMA
2020-2023

Linjavastaava: Satu Gahmberg
Saamelaisalueen koulutuskeskus
Menesjärventie 4, 99870 Inari
kanslia@sogsakk.fi
www.sogsakk.fi

1.1 MATKAILUALAN PERUSTUTKINTO

Sisällys

1	Perustutkinnon muodostuminen Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa.....	1
1.1	Joustavat opinpolut	1
1.2	Opintojen järjestäminen	1
1.3	Opintojen lukuvuosisuunnitelma	4
1.4	Ammattiosaajan työkykypassi	6
2	Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen linjaukset sekä menettelytavat ..	9
3	Osaamisen osoittamisen suunnittelu	11
4	Osaamisen arvioinnin toteutus ja arvioinnista päättäminen	13
5	Arvioinnin muuttaminen ja arvioinnin oikaisu.....	15
6	Todistus tutkinnon suorittamisesta, tutkinnon osan suorittamisesta tai todistus osaamisesta....	17
7	Salassapito ja tietosuoja	18
8	Toteutus- ja arviointisuunnitelman laadunvarmistus	18
9	Ammatilliset tutkinnon osat (145 osp), toteutus- ja arviointisuunnitelmat	19
9.1	Kaikille pakolliset tutkinnon osat	19
9.1.1	Matkailualan asiakaspalvelu, 30 osp (106259)	19
9.2	Osaamisalan pakollinen tutkinnon osa.....	23
9.2.1	Hotellin vastaanottopalvelut, 40 osp (106255).....	23
9.2.2	Matkailupalvelujen toteuttaminen, 40osp (106262)	26
9.2.3	Matkapalvelujen myynti, 40 osp (106264)	30
9.3	Valinnaiset tutkinnon osat	33
9.3.1	Kokouspalvelut, 15 osp (106256).....	33
9.3.2	Majoituspalvelut, 15 osp (106257)	34
9.3.3	Majoitusyrityksen puhtauspalvelut, 15 osp (106258).....	35
9.3.4	Matkailualan varausjärjestelmien käyttö, 20 osp (106260)	36
9.3.5	Matkailupalvelujen markkinointiviestintä, 20 osp (106261)	37
9.3.6	Matkailupalvelujen tuotteistaminen, 30 osp (106263).....	38
9.3.7	Opastuspalvelut, 25 osp (106265)	40
9.3.8	Rakennelmien valmistus ja kunnossapito, 15 osp (106266)	41
9.3.9	Ravintolan asiakaspalvelu ja myynti, 25 osp (106267)	42
9.3.10	Retki- ja luontoruokailupalvelut, 15 osp (106268).....	43
9.3.11	Huippuosaajana toimiminen, 15 osp (400010).....	44

9.3.12	Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp (400011)	45
9.3.13	Yrityksessä toimiminen, 15 osp (400009)	46
9.3.14	Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp (400008).....	47
9.4	Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa	48
9.4.1	Yritystoiminta Saamelaisalueella, 15 osp	48
10	Yhteiset tutkinnon osat (35 osp), toteutus- ja arviointisuunnitelmat	49
10.1	Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen (400012)	49
10.2	Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (400013).....	58
10.3	Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp (4000014)	59
11	Yhteisopetusajan saame 5 osp.....	66

MATKAILUALAN PERUSTUTKINNON ALAKOHTAINEN SUUNNITELMA

1 Perustutkinnon muodostuminen Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa

Ammatillisessa peruskoulutuksessa suoritettava perustutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista (145 osaamispistettä) ja yhteisistä tutkinnon osista (35 osaamispistettä). Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä. Tutkintoon kuuluvana opiskelija suorittaa 35 osaamispisteen laajuisesti yhteisiä tutkinnon osia. Niistä pakollisia tutkinnon osia on 26 osaamispisteen laajuisesti ja valinnaisia tutkinnon osia 9 osaamispisteen laajuisesti. Yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteet osaamisen arviointi on kirjattu tutkinnon perusteisiin.

Tutkinnon ammatillisista tutkinnon osista yksi on pakollinen, matkailualan asiakaspalvelu (30 osaamispistettä). Lisäksi tutkintoon kuuluu yksi osaamisalan pakollinen tutkinnon osan (40 osaamispistettä) ja valinnaisia tutkinnon osia 75 osaamispistettä.

Matkailualan perustutkinnon osaamisalavaihtoehdot ovat:

- majoituspalvelujen osaamisala (vastaanottovirkailija)
- matkapalvelujen myynnin osaamisala (matka-asiantuntija)
- matkailupalvelujen osaamisala (matkailupalvelujen tuottaja)

1.1 Joustavat opinnot

Perustutkinto on suunniteltu toteutettavaksi peruskoulun jälkeisenä tutkintona noin kolmessa vuodessa. Opintojen eteneminen kuvataan lukusuunnitelmaan. Opiskelijan opinnot henkilökohtaistetaan heti opintojen alussa ja aikaisempi osaaminen tunnistetaan ja tunnustetaan, jolloin aiemmin hankittu osaaminen voi lyhentää valmistumisaikaa. Joustavat opintopolut mahdollistavat opiskelijalle myös kolmoistutkinnon suorittamisen. Lisäksi opiskelija voi opiskella yrittäjyyttä osallistumalla ns. yrittäjäopintoihin tai valita kansainvälisyyttä painottavia opintoja esim. suorittamalla työelämässä oppimista ulkomailla. Saamelaisalueen koulutuskeskus painottaa kansainvälisissä jaksoissa osaamisen hankkimista Pohjois-Kalotin alueella. Lisäksi opiskelijoilla on mahdollisuus saamen kielten opintoihin. Yksilölliset opintopolut kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS).

1.2 Opintojen järjestäminen

Pedagogisen toiminnan lähtökohtana on opiskelijan puuttuvan osaamisen hankkiminen ja osaamisen laadunvarmistus. Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa opiskelijalla on mahdollisuus opiskella myös tutkinnon osia kokonaisen tutkinnon sijaan. SAKK toimii yhteistyössä saamelaisalueen lukioiden kanssa, tarjoten mahdollisuutta suorittaa ammatillinen perustutkinto, lukion oppimäärä ja ylioppilastutkinto kolmoistutkintona. Opiskelijan kanssa käytävissä HOKS-keskusteluissa voidaan tutkia mahdollisuutta suorittaa useampi kuin yksi tutkinto opintojensa aikana. Jokaiseen perustutkintoon sisältyy johtokunnan päätöksellä vähintään 3 osp:n laajuiset saamen kielen ja kulttuurin opinnot. Opinnot sisällytetään pääsääntöisesti ammatillisiin tutkinnon osiin.

Matkailualan perustutkinnon, 180 osp, muodostuminen Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa

Linkki ePerusteisiin

AMMATILLISET TUTKINNON OSAT, 145 OSP

Kaikille pakolliset tutkinnon osat, 30 osp

Matkailualan asiakaspalvelu, 30 osp

Osaamisalan pakollinen tutkinnon osa, 40 osp

Majoituspalvelujen osaamisala (vastaanottovirkailija)

Hotellin vastaanottopalvelut, 40 osp

Matkailupalvelujen osaamisala (matkailupalvelujen tuottaja)

Matkailupalvelujen toteuttaminen, 40 osp

Matkapalvelujen myynnin osaamisala (matka-asiantuntija)

Matkapalvelujen myynti, 40 osp

Valinnaiset tutkinnon osat, 75 osp

Kokouspalvelut, 15 osp

Majoituspalvelut, 15 osp

Majoitusyrityksen puhtauspalvelut, 15 osp

Matkailualan varausjärjestelmien käyttö, 20 osp

Matkailupalvelujen markkinointiviestintä, 20 osp

Matkailupalvelujen tuotteistaminen, 30 osp

Opastuspalvelut, 25 osp

Rakennelmien valmistus ja kunnossapito, 15 osp

Ravintolan asiakaspalvelu ja myynti, 25 osp

Retki- ja luontoruokailupalvelut, 15 osp

Huippuosajana toimiminen, 15 osp

Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp

Yrityksessä toimiminen, 15 osp

Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp

Toisen osaamisalan pakollinen tutkinnon osa | 20 osp

Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa | 5-15 osp

* Yritystoiminta Saamelaisalueella 15 osp

* Saamenkieli ja kulttuuri 15 osp

Tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta, 5-15 osp

Korkeakouluopinnot, 5-15 osp

Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja, 1-25 osp

YHTEISET TUTKINNON OSAT, 35 OSP

Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen	pakolliset (11 osp)	valinnaiset (6 osp)
Äidinkieli (suomi/saame)	4 osp	2 osp
Toinen kotimainen kieli, ruotsi	1 osp	1 osp
Vieraat kielet, englanti	3 osp	
Toiminta digitaalisessa ympäristössä	2 osp	1 osp
Taide- ja luova ilmaisu	1 osp	3 osp (sis. kulttuuripassi I & II)
Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen	pakolliset (6 osp)	valinnaiset (0 osp)
Matematiikka ja matematiikan soveltaminen	4 osp	
Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt	2 osp	
Yhteiskunta ja työelämäosaaminen	pakolliset (9 osp)	valinnaiset (3 osp)
Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen	2 osp	
Työelämässä toimiminen	2 osp	
Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet	1 osp	
Yrittäjäyys ja yrittäjämäinen toiminta	1 osp	
Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen	2 osp	1 osp
Kestävän kehityksen edistäminen	1 osp	1 osp
Ammattiosaajan työkykypassi, tutkintoa täydentävä valinnainen		
Saame 5 osp		

YHTEISET TUTKINNON OSAT 35 OSP														
Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp (400012)														
Äidinkieli (suomi/saame) 1	1					1								
Äidinkieli (suomi/saame) 2	1					1								
Äidinkieli (suomi/saame) 3	1													
Äidinkieli (suomi/saame) 4	1												1	
Äidinkieli (suomi/saame) 5	1												1	
Äidinkieli (suomi/saame) 6	1												1	
Toinen kotimainen kieli, ruotsi 1	1	1												
Toinen kotimainen kieli, ruotsi 2	1	1												
Vieraat kielet, englanti 1	1				1									
Vieraat kielet, englanti 2	1				1									
Vieraat kielet, englanti 3	1				1									
Toiminta digitaalisessa ympäristössä 1	1	1												
Toiminta digitaalisessa ympäristössä 2	1	1												
Toiminta digitaalisessa ympäristössä 3	0				1*									
Taide- ja luova ilmaisu 1	1													
Taide- ja luova ilmaisu 4	1												1	
Taide- ja luova ilmaisu 5	1	1												
Taide- ja luova ilmaisu 6	1					1								
Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (400013)														
Matematiikka ja matematiikan soveltaminen 1	1												1	
Matematiikka ja matematiikan soveltaminen 2	1												1	
Matematiikka ja matematiikan soveltaminen 3	1													1
Matematiikka ja matematiikan soveltaminen 4	1												1	
Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt 1	1													1
Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt 2	1													1
Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp (400014)														
Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen 1	1													1
Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen 2	1													1
Työelämässä toimiminen 1	1													
Työelämässä toimiminen 2	1													
Opiskelu- ja urasuunnitteluvälmiudet	1													
Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta	0													
Työkyvyyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen 1	1													
Työkyvyyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen 2	1					1								
Työkyvyyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen 3	1					1*								
Kestävän kehityksen edistäminen 1	1													
Kestävän kehityksen edistäminen 2	1													
Saamenkieli (5osp) suoritetaan valinnaisena														
	180	13	13	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12

TEO= työelämässä oppiminen

1.4 Ammattiosaajan työkykypassi

Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa ammattiosaajan työkykypassi. Passin avulla tuetaan ammatillista kasvua ja kehittymistä sekä vastataan oman alan työkykyhaasteisiin esim. työturvallisuuden ja – ergonomian osalta. Opiskelijaa motivoidaan ja ohjataan omaehtoiseen toiminta- ja työkyvyn ylläpitoon sekä terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtimiseen. Ammattiosaajan työkykypassin opinnot koostuvat neljästä teemasta ja ne sisällytetään opintoihin. Kokonaisuuden suoritettua opiskelija saa erillisen todistuksen ammattiosaajan työkyvyn osaamisesta.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ammattiosaajan työkykypassin suunnitelma

Teema 1: Ammatin työkykyvalmiudet

Osaamistavoitteet:

Opiskelija tiedostaa tulevan ammattinsa työkykyhaasteet ja oman toimintansa vaikutukset työkykyyn sekä osaa toimia omaa ja työyhteisön työkykyä edistävasti.

Opiskelija osaa kehittää työturvallisuutta ja työkykyä työympäristössä omien työtapojensa kautta.

Opiskelija

- havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä
- toimii omassa työssään ohjeiden mukaisesti, vaaratilanteita ennaltaehkäisevästi ja perustelee toimintansa
- noudattaa annettuja työturvallisuusohjeita sekä varmistaa oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden eri tilanteissa
- suojautuu työhön ja työympäristöön liittyviltä vaaroilta
- käyttää työvälineitä, laitteita ja suojaimia asianmukaisesti
- ennakoii, havaitsee ja tunnistaa ammattinsa keskeiset työterveyttä, työhyvinvointia ja työkykyä kuormittavat sekä ergonomiaan liittyvät tekijät
- toimii sujuvasti ryhmässä ja osaa tarvittaessa käsitellä ristiriitatilanteita

Mitä opintoja opiskelijan tulee tehdä?

Opiskelija keskustelelee ofelaš-ohjaajan/ammatinopettajan kanssa, missä tutkinnon osassa hän voi suorittaa tämän teeman.

Miten osaaminen arvioidaan?

Osaaminen arvioidaan esim. näytön yhteydessä. Arvioinnin tukena voi käyttää opiskelijan itsearviointia. Arviointi on ammatinopettajan vastuulla, arviointitietoa voidaan saada myös työpaikkaohjaajalta. Ofelaš-ohjaaja vie arvioinnin (Hyväksytyt) Wilmaan.

Teema 2: Työkykyä edistävä liikunta

Osaamistavoitteet:

Opiskelija ymmärtää liikunnan merkityksen toiminta- ja työkyvylle, osaa tunnistaa oman alansa fyysiset kuormitustekijät sekä osaa liikkua toiminta- ja työkykyään ylläpitäen tai edistäen. Hän osaa hakea tietoa ja tutustua terveyttä, psyykkistä vireystilaa ja jaksamista edistäviin harrastuksiin.

Opiskelija

- edistää ja ylläpitää opiskelu-, toiminta- ja työkykyään sekä oppilaitos-/asuntolayhteisön hyvinvointia
- kehittää hyvinvointia edistäviä toimintatapojaan sekä toimintaympäristönsä turvallisuutta ja terveellisyyttä
- toimii turvallisesti ja ergonomisesti

Mitä opintoja opiskelijan tulee tehdä?

Yhteiset tutkinnon osat:

- 1 osp Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen 2 (pakollinen)

Lisäksi

Yhteiset tutkinnon osat:

- 1 osp Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen 3 (valinnainen) TAI vaihtoehtoisesti
- Osaaminen voidaan osoittaa myös liikunta-/kulttuuriharrastuksena, josta valmentaja/ohjaaja kirjoittaa todistuksen TAI omatoimisen harrastuneisuuden dokumentointiin voidaan käyttää erilaisia teknisiä apuvälineitä esim. Heia heia -liikuntapäiväkirja, Sport tracker, askelmittari tms. (Dokumentoinnin ajanjakso vähintään lukukausi).

Miten osaaminen arvioidaan?

Em. yhteisten opintojen pakollisen tutkinnon osan osa-alueen suorittaminen hyväksytysti.

Vaihtoehtoisissa suorittamistavoissa osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen.

Ofelaš-ohjaaja arvioi suorituksen tai työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen -opettaja antaa arvioinnin ofelaš-ohjaajalle, joka vie arvioinnin (Hyväksytty) Wilmaan.

Teema 3: Terveysosaaminen

Osaamistavoitteet:

Opiskelija ymmärtää liikunnan, ravinnon, levon, unen, virkistyksen, ihmissuhteiden, elämäntapojen ja terveyden väliset yhteydet ja osaa ottaa ne huomioon toiminnassaan. Lisäksi hän tuntee oman alansa keskeiset terveyttä ja työkykyä kuormittavat tekijät ja ottaa ne työssään huomioon. Hän tiedostaa omien valintojensa vaikutukset toiminta- ja työkykyynsä ja osaa hakea tarvittaessa opiskeluhuollon ja opiskelijaterveydenhuollon palveluja.

Opiskelija

- tutustuu oman alansa yleisimpiin terveyshaittoihin sekä terveyttä ja opiskelukykyä kuormittaviin tekijöihin, perehtyy arjen taitoihin
- etsii tietoa fyysiseen, ravitsemukselliseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä, arvioi ja soveltaa tätä tietoa, laatii hyvinvointisuunnitelman ja noudattaa sitä
- toimii työssä oppimisen jaksolla sovittujen terveyttä edistävien toimintaohjeiden tai -suunnitelmien mukaisesti

Mitä opintoja opiskelijan tulee tehdä?

Yhteiset tutkinnon osat:

- 1 osp Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen 1 (pakollinen)
  - Laatii itselleen hyvinvointisuunnitelman ja arvioi sen toteutumista.

Lisäksi

Yhteiset tutkinnon osat:

- 1 osp Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen 3 (valinnainen) TAI vaihtoehtoisesti
  - osaamista tukevat sidosryhmien tai yhteistyötahojen järjestämät kurssit aiheena esimerkiksi:
    - arjenhallinta
    - opiskelukyky ja asuminen
    - painonhallinta ja irti tupakasta
    - terveellinen ravitsemus
    - psykologia

Miten osaaminen arvioidaan?

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen -opettaja arvioi em. pakollisen tutkinnon osan osa-alueen, jonka jälkeen ohjaa opiskelijan toimittamaan hyvinvointisuunnitelman toteutumisen itsearviointin ofelaš-ohjaajalle.

Valinnaisen tutkinnon osan osa-alueen arvioi työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen -opettaja, joka välittää tiedon ofelaš-ohjaajalle, joka vie arvioinnin (Hyväksytty) Wilmaan.

Vaihtoehtoisesti suoritettavan osuuden osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen tekee työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen –opettaja ja/tai ofelaš-ohjaaja. Opiskelija voi dokumentoida itsearviointin tueksi tavoitteiden toteutumisesta kirjoittamalla, valokuvaamalla ja/tai videoimalla. Ofelaš-ohjaaja vie arvioinnin (Hyväksytty) Wilmaan.

Teema 4: Harrastuneisuus ja yhteistyötaidot

Osaamistavoitteet:

Opiskelija ymmärtää harrastusten merkityksen työkyvyn edistämisessä ja osaa hyödyntää harrastuksia työssä jaksamisessa ja ammattiosaamisensa kehittämisessä. Opiskelija osaa aloittaa ja jatkaa itselleen sopivaa harrastusta.

Opiskelija

- osallistuu oppilaitoksen opiskelijakuntatoimintaan tai yhteistoiminnallisuuteen asuntolassa
- osallistuu säännöllisesti oppilaitoksen, oppilaitoksen yhteistyökumppaneiden tai sidosryhmien järjestämään harrastetoimintaan
- harrastaa säännöllisesti omalla vapaa-ajallaan. Harrastus voi olla kulttuuriin, liikuntaan, vapaaehtoistoimintaan tai yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvää toimintaa. (Opiskelijan rooli voi olla osallistuja, ohjaaja, valmentaja, tuomari, toimikunnan tai yhdistyksen hallituksen jäsen.)

Mitä opintoja opiskelijan tulee tehdä?

Opiskelija toimittaa todistuksen harrastuksestaan ofelaš-ohjaajalle ja tekee itsearviointin.

Miten osaaminen arvioidaan?

Opiskelija tekee itsearviointia osaamistavoitteiden toteutumisesta kirjoittamalla, valokuvaamalla ja/tai videoimalla harrastustaan. Ofelaš-ohjaaja vie arvioinnin (Hyväksyty) Wilmaan.

2 Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen linjaukset sekä menettelytavat

Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa on käytössä Primus-opiskelijahallinto-ohjelma ja Wilma-käyttöliittymä. Wilmassa on opiskelijan opinto- ym. tietojen lisäksi sähköinen HOKS-lomake, jota päivitetään koko opintojen ajan. Opiskelijan tunnistetut ja tunnustetut opinnot ja arvioinnit kirjataan Wilmassa olevan HOKSin eHOPSiin. Oppilaitoksen opinto-oppaaseen kirjataan tunnistamiseen ja tunnustamiseen liittyvät periaatteet. Opinto-opas on luettavissa oppilaitoksen www-sivuilla. Ofelaš-ohjaaja perehdyttää opiskelijat opintojen alussa myös aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteisiin ja tuo opintojen aikaisen osaamisen hankkimisen tunnustamismahdollisuuden esiin HOKSin päivitysten yhteydessä.

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen

Aiemmin hankittu osaaminen tunnistetaan käyttämällä mm. opiskelu- ja työtodistuksia, lähtötasokartoituksia (kielet, tietotekniset taidot ja matematiikka), harrastetodistuksia, opiskelijan itsearviointia, osaan.fi -verkkosivujen osaamistaitovaatimuksia ja henkilökohtaisia arviointikeskusteluja. Ofelaš-ohjaaja tekee tunnistamisen opiskelijan kanssa heti opintojen alussa. Tunnistamista voidaan tehdä myös ennen tutkinnon osan opintojen aloittamista tai opintojen aikana.

Ennen uuden tutkinnon osan aloittamista opettajan tulee selvittää opiskelijoille tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset, osaamistavoitteet, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit, jotta opiskelija saisi käsityksen siitä, onko tutkinnon osassa sellaista osaamista joka hänellä jo on.

Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen

Opiskelijan aikaisemmin muualla suorittamat opinnot tai työssä hankittu osaaminen tunnustetaan, mikäli näin hankittu osaaminen vastaa suoritettavan perustutkinnon ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita. Opiskelija voi saada osaamisen tunnustamisella suoritettua tutkintoon sisältyviä

tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita. Aikaisemmin hankittu osaaminen voi kattaa koko tutkinnon osan tai vain osia tutkinnon osasta.

Osaamisen tunnustamisen periaatteet määrää asetus (10 §), jonka mukaan koulutuksen järjestäjän

1. tulee tunnustaa voimassa olevien
  - a) ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon mukaiset tutkinnon osat tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueet
  - b) lukio-opinnot
  - c) korkeakouluopinnot tai muut toimivaltaisen viranomaisen arvioimat ja todentamat opinnot, jotka voidaan sisällyttää osaksi suoritettavaa tutkintoa
2. tulee toimittaa osaamisen arvioijille tieto osaamisen tunnustamista varten muista kuin edellä mainituista, jos opiskelijalla on
  - a) tutkintoja
  - b) tutkinnon osia
  - c) yhteisten tutkinnon osien osa-alueita
  - d) sisällöllisesti vastaavia lukio-opintoja, korkeakouluopintoja tai muita toimivaltaisen viranomaisen arvioimia ja todentamia opintoja
3. kohdan 2 osalta arvioijien tulee tunnustaa osaaminen siltä osin, kun se vastaa suoritettavan tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita
4. antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamisensa, jos hänellä on asiakirjoja (esim. hygieniapassi, EA 1- kortti, tulityökortti jne.) tai muita selvityksiä (esimerkiksi työkokemus, ulkomailla suoritettu koulutus jne.), joiden perusteella tutkinto, tutkinnon osa tai yhteisten tutkinnon osien osa-alue on mahdollista suorittaa ilman osaamisen hankkimista. Osaaminen osoitetaan vain siltä osin, kuin sitä ei ole aiemmin arvioitu ja todennettu. Osaaminen voidaan osoittaa esimerkiksi näytöllä.

Tunnustamisesta päättäminen

1. kohta 1, ofelaš-ohjaaja valmistelee ja vie yhdessä opinto-ohjaajan kanssa eHOPSiin, ja ofelaš-ohjaaja vie tiedot HOKSiin.
2. kohta 2 ja 3, tunnustamisesta päättävät kyseisten opintojen opettaja (yhteiset tutkinnon osat) tai opettajat (ammattilliset tutkinnon osat) yhdessä ja opinto-ohjaaja vie tiedon eHOPSiin, ja ofelaš-ohjaaja vie tiedot HOKSiin.
3. kohta 4, ofelaš-ohjaaja valmistelee osaamisen osoittamisen yhdessä opettajien kanssa. Yhteisten tutkinnon osien opettaja järjestää opiskelijalle mahdollisuuden osoittaa osaamisensa ja tekee arviointipäätöksen. Ammatillisten tutkinnon osien osalta vähintään kaksi opettajaa yhdessä järjestää opiskelijalle mahdollisuuden osoittaa osaamisensa, ja tekevät yhdessä arviointipäätöksen. Ofelaš-ohjaaja vie arviointipäätöksen eHOPSiin ja tarvittavat tiedot HOKSiin.

Tietojen siirto kansalliseen opintosuoritus- ja tutkintorekisteriin (Koski)

Tunnustettujen tutkinnon osien arviointitiedot siirtyvät automaattisesti kerran vuorokaudessa opiskelijahallintojärjestelmästä Koskeen.

3 Osaamisen osoittamisen suunnittelu

Näyttöympäristön valinta

Näyttöjen toteuttamispaikat valitaan tutkinnonosakohtaisesti. Näytöt järjestetään aina ensisijaisesti työpaikalla aidossa työympäristössä, poikkeamat, esimerkiksi simuloitua työtilanteita oppilaitosympäristössä tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden arviointi, kirjataan tutkinnon osakohtaiseen suunnitelmaan.

Työpaikan tulee pystyä tarjoamaan tutkinnon osan osaamistavoitteiden ja opiskelijan tavoitetason mukaisia työtehtäviä. Työnantajan tulee sitoutua näytön toteuttamiseen ja arviointiin.

Työpaikan soveltuvuudesta näyttöympäristönä toimimiseen vastaa koulutuksen järjestäjä.

Näytön sisällön suunnittelu

Näyttöä ohjaava opettaja, opiskelija ja työelämän edustaja suunnittelevat yhdessä näytön sisällön. Näytöt suunnitellaan tutkinnon osittain ja niiden suunnittelussa ja toteuttamisessa noudatetaan tutkinnon perusteissa määriteltyjä ammattitaitovaatimuksia, osaamistavoitteita ja ammattitaidon osoittamistapoja. Arvioitavan tutkinnon osan ammattitaitovaatimukseen tai osaamistavoitteisiin liittyvä osaaminen voidaan suunnitella osoitettavaksi yhdellä kertaa tai useassa näyttötilaisuudessa. Yhdessä näytössä voidaan myös osoittaa useaan tutkinnon osaan liittyvää osaamista. Yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden osaamistavoitteet voidaan myös suunnitella osoitettaviksi ammatillisten tutkinnon osien näyttöjen yhteydessä.

Muu osaamisen osoittaminen

Jos vaadittavaa ammattitaitoa ei voida kokonaisuudessaan osoittaa työelämässä, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla kuten haastattelujen, tehtävien, digitaalisen dokumentoinnin tai muiden luotettavien menetelmien avulla.

Näytön täydentäminen

Jos näyttöä täydennetään oppilaitoksessa, pyritään tilanteista ja tehtävistä luomaan mahdollisimman työelämävastaavia. Muun osaamisen osalta ammattialan opettaja kokoaa opiskelijan osaamisen ja dokumentoitu osaaminen huomioidaan arviointipäätöksen tekemisessä.

Osaamisen arvioijien valinta ja nimeäminen

Arvioijat valitaan työelämälähtöisesti kokeneista ammattialan osaajista. Toinen arvioijista on opettaja, jolla on riittävä tutkinnon osan substanssi- ja pedagoginen osaaminen tai muu koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja, jolla on riittävä ammattialan ja pedagoginen osaaminen. Työelämäarvioijalla tulee olla riittävä alan tuntemus ja perehtyneisyys arviointiin ja sen lähtökohtiin sekä perehtyneisyys tutkinnon perusteisiin. Erityisestä syystä, esimerkiksi jos työpaikkaohjaaja on jäävi arvioimaan tai näyttö järjestetään oppilaitoksessa, arvioijina voi toimia kaksi oppilaitoksen

edustajaa. Tuolloin arvioijina voivat toimia ammattialan opettajat tai ammattialan opettaja ja muu alan työntekijä, jolla on tutkinnon osassa vaadittavan osaaminen, esimerkiksi työmestari. Arvioijien valinnan tekee tutkinnon osan vastuuopettaja. Ammatillisten tutkinnon osien arvioijat kirjataan tutkinnonosakohtaisesti HOKSiin.

Yhteisten tutkinnon osien osalta arvioinnista vastaa ko. tutkinnon osan osa-alueen opettaja. Jos yhteisen osan osaaminen osoitetaan näytössä, se kirjataan HOKSiin.

Osaamisen osoittamisen henkilökohtaistaminen

Osaaminen osoitetaan mahdollisimman pian, kun opiskelija on saavuttanut riittävän tutkinnon osassa vaadittavan osaamisen. Tutkinnon osan ohjaava opettaja varmistaa ennen osaamisen osoittamisen aloittamista, että opiskelija tuntee näyttöön liittyvät käytännöt, ohjeet ja määräykset. Tutkinnon osan arvioinnin perehdytyksessä käydään läpi ammattitaidon osoittamistavat, ammattitaitovaatimukset sekä arvioinnin kriteerit. Tutkinnon osan suorittamisesta vastaava opettaja ohjaa opiskelijaa näytön suunnittelussa.

Ohjaus, tuki ja erityinen tuki, mukauttaminen

Erityisten tukitoimien tarve dokumentoidaan HOKSiin ja huomioidaan osaamisen osoittamisen yhteydessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa prosessiin. Dokumentoinnin tekee Ofelaš-ohjaaja. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin, esim. suullisesti, kuvien kautta tai videoesityksellä. Näytössä voidaan lisäksi tutkinnon perusteiden mukaisesti käyttää erilaisia tukimateriaaleja, kuten selkokieliä ohjeita, kuvia ja apuvälineitä. Näytössä voidaan tutkinnon perusteiden rajoissa antaa myös lisäaikaa tehtävien suunnitteluun ja mahdollisiin täydentäviin tutkintosuorituksiin. Näyttöön kuuluvat mahdolliset suoritusta täydentävät kirjalliset osat voidaan korvata suullisella suorituksella joko osittain tai kokonaan, jos opiskelijan ominaisuudet niin

edellyttävät. Tukitoimista huolimatta opiskelija osoittaa näytössä itsenäisesti osaamisensa tutkinnon perusteiden mukaisesti.

Ammatillisissa perustutkinnoissa voidaan joitain poikkeuksia lukuunottamatta osaamisen arviointia mukauttaa tai ammattitaitovaatimuksista poiketa. Poikkeaminen on perusteltua silloin, jos tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aiemmin hankittu osaaminen huomioiden joiltakin osin opiskelijalle kohtuuttomia tai jos poikkeaminen liittyy opiskelijan vammaan tai terveydentilaan. Ofelaš-ohjaaja yhdessä erityisopettajan kanssa kirjaa mukautukset ja poikkeamat HOKSiin. Mikäli osaamisen arviointia on mukautettu taikka ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista on poikettu, osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opiskelijan HOKSissa asetettuihin tavoitteisiin.

Yhteistyö opiskelijan, työelämän ja muiden tahojen kanssa

Osaamisen osoittaminen suunnitellaan yksilöllisesti tutkinnon osittain ja se dokumentoidaan HOKSiin. Osaamisen osoittaminen suunnitellaan yhdessä opiskelijan ja työpaikkaohjaajan kanssa. Suunnitteluun sisältyy näytön sisällöstä, ajankohdasta ja arvioinnista sopiminen.

Palaute osaamisen kehittymisestä (valmiuksien varmistaminen ennen näyttöä, palautteen antaminen näytön jälkeen)

Palautteen avulla tuetaan opiskelijaa tulosten saavuttamisessa ja kehitetään opiskelijan itsearviointitaitoa. Opiskelijaa ohjataan vastaanottamaan ja käyttämään työnantajan, työtovereiden ja asiakkaiden antamaa palautetta itsearvioinnissaan.

Opiskelijan ammatillista kasvua ja motivaatiota lisää opintojen jatkuva linkittäminen tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksiin tai osaamistavoitteisiin ja niiden arviointikriteereihin. Opettajien ja työpaikkaohjaajan myönteinen asenne välittyy opiskelijalle ja vaikuttaa opiskelijan käsitykseen itsestään oppijana sekä opiskelijan haluun oppia ja kehittää itseään. Opettaja antaa palautetta ohjauksen aikana ja työpaikkaohjaaja ohjaa ja antaa palautetta koko työelämässä oppimisen ajan.

Opiskelijan valmiuksien varmistaminen ennen näyttöä

Palautteen antamisen tavoitteena on, että opiskelija tietää, mitä hän osaa ja mitä hänen pitää vielä oppia, jotta päästään perustutkinnon perusteissa määrättyihin ammattitaitovaatimuksiin ja osaamistavoitteisiin. Jotta voidaan varmistua siitä, että opiskelijalla on riittävä osaaminen tutkinnon osan suorittamiseen, voidaan keskustelujen ja havainnoinnin lisäksi hyödyntää myös opiskelijan laatimia portfolioita, toiminnallisia työsuorituksia, kirjallisia tehtäviä jne. Näyttöä ohjaava opettaja varmistaa opiskelijan valmiudet näyttöön.

Palautteen antaminen näytön jälkeen

Näytön jälkeen ohjaava opettaja antaa palautteen opiskelijalle osaamisesta. Palaute voi olla suullinen, ääni-, video- tai kirjallinen palaute.

4 Osaamisen arvioinnin toteutus ja arvioinnista päättäminen

Osaamisen arvioinnin toteutuksen ja arvioinnista päättämisen informoinnista opiskelijoille ja työelämän yhteistyökumppaneille vastaa tutkinnon osan vastuuopettaja ja/tai ofelaš-ohjaaja. Periaatteet käydään läpi perehdytettäessä opiskelijaa tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin ja opintojen suorittamiseen.

Osaamisen arvioijien perehdyttäminen

Arvioijille pidetään perehdytys tutkinnon perusteista, ko. tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksista ja arviointikriteereistä sekä selvennetään arviointiprosessi ja käydään läpi arviointilomakkeet. Arvioijien perehdytyksen suorittaa tutkinnon osan ohjauksesta vastaava henkilö. Arvioijien perehdytyksessä vuorovaikutteisella (keskustelulla) on keskeinen merkitys.

Osaamisen arviointi näytössä

Työelämässä tapahtuvan näytön aikana työpaikkaohjaaja tukee ja tarvittaessa ohjaa opiskelijaa. Vähintään toisen arvioijan tulee olla paikalla näytössä.

Näytössä dokumentoidaan opiskelijan ammatillista osaamista suhteessa tutkinnon perusteissa määriteltyihin ammattitaitovaatimuksiin ja arviointikriteereihin. Arvioinnin painopiste on tekemisessä ja työssä toimimisessa. Arviointiaineistoa kerätään havainnoimalla, haastatteluilla, itse- ja ryhmäarviointilla ja arviointikeskustelulla.

Näytön arvioijat kokoavat yhdessä opiskelijan kanssa arviointiaineiston, jonka perusteella tekevät arviointipäätöksen.

Jos HOKSiin on kirjattu ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksista poikkeaminen, se huomioidaan arvioinnissa. Poikkeamisen tavoitteena on, että opiskelija suorittaa tutkinnon, vaikka hän ei voi joiltakin osin saavuttaa tutkinnon perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia. Ammattitaitovaatimuksista poiketaan vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä.

Osaamisen arviointi muussa osaamisen osoittamisessa

Jos opiskelijan tutkinnon osan arviointiin sisältyy muuta osaamisen arviointia, se dokumentoidaan kirjallisesti. Muun osaamisen arvioinnin muotona voi olla esimerkiksi suullinen haastattelu, kirjallinen tehtävä tai käytännön suoritus.

Opiskelijan itsearviointi

Opiskelijalle annetaan mahdollisuus itsearviointiin, jossa opiskelija arvioi omaa osaamistaan näytössä. Opettaja ohjaa opiskelijaa itsearviointiin ja selvittää sen merkityksen. Itsearviointissa opiskelija pohtii omia vahvuuksia ja kehittämiskohteitaan peilattuna suoritettavan tutkinnon osan osaamistavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskelijan itsearviointi ei vaikuta osaamisen arviointiin tai siitä annettavaan arvosanaan.

Arvioinnista päättäminen, arviointipäätös ja sen perustelut

Arvioijat arvioivat osaamisen viivytyksettä tutkinnon osittain sekä yhteisten tutkinnon osien osalta osa-alueittain. Ammatillisten tutkinnon osien ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden osaamisen

taso arvioidaan ammatillisissa perustutkinnoissa asteikolla 1-5. Perustutkinnon yhteiset tutkinnon osat, samoin ammatti- ja erikoisammattitutkinnot arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty. Jos ammatillisessa peruskoulutuksessa arviointi on mukautettu, arvioidaan osaaminen mukautetun asteikon mukaisesti.

Ammatillisten tutkinnon osien arviointi suoritetaan kaksikantaisessa arviointikeskustelussa. Opiskelija ei osallistu arviointikeskusteluun. Yhteisten tutkinnon osien arvioinnin suorittaa tutkinnon osa-alueen vastaava opettaja yksin tai jos opinnot on integroitu, opettajat yhdessä.

Arviointipäätös perustuu tutkinnon perusteiden ja paikallisesti laadittujen tutkinnon osien arviointikriteereihin.

Arviointipäätöksen ja osaamisen arvioinnin dokumentointi

Ofelaš-ohjaaja tai tutkinnon osan tai osa-alueen vastuuopettaja dokumentoi arviointipäätöksen perusteluineen lomakkeeseen ja vie arviointipäätöksen eHOPSiin. Ofelaš-ohjaaja tallentaa arviointiaineiston.

Yhteisten opintojen osa-alueiden arviointi dokumentoidaan lomakkeelle, joka toimitetaan ofelas-ohjaajalle.

Arviointiaineiston säilyttäminen

Tutkintokoulutusten opiskelijalla on mahdollisuus tutustua kirjalliseen tai muutoin tallennettuun osaamisen arvioinnin perusteella syntyneeseen arviointiaineistoon. Arviointiaineistoa säilytetään vähintään kuuden kuukauden ajan arvosanan antamisesta.

Tietojen siirto kansalliseen opintosuoritus- ja tutkintorekisteriin (Koski)

Opintosuoritukset siirtyvät automaattisesti kerran vuorokaudessa opiskelijahallintojärjestelmästä opintosuoritus- ja tutkintorekisteri Koskeen.

5 Arvioinnin muuttaminen ja arvioinnin oikaisu

Arvioinnin uusiminen

Opiskelijalla on mahdollisuus arvioinnin uusimiseen, jos osaamisen arviointi on hylätty.

Jos opiskelija saa hylätyn arvosanan, ammatillisen tutkinnon osan tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueen vastuuopettaja järjestää opiskelijalle uuden mahdollisuuden osaamisen osoittamiseen sen jälkeen, kun opiskelija on täydentänyt osaamistaan esimerkiksi jeesipajassa tai ammattiopinnoissa.

Opiskelijaa informoidaan asiasta ennen osaamisen osoittamista/näyttöä.

Arvosanan korottaminen

Opiskelijalla on mahdollisuus arvosanan korottamiseen, jos hän on saanut arvioinnista hyväksytyt arvosanan. Jos opiskelija haluaa korottaa arvosanaansa, hänen tulee pyytää sitä kirjallisesti ofelaš-ohjaajaltaan tai opinto-ohjaajalta. Ofelaš-ohjaaja informoi opiskelijaa asiasta tutkinnon osan suorittamisen perehdyttämisen yhteydessä.

Arvioinnin tarkistaminen

Opiskelija voi pyytää arvioinnin tarkistamista. Pyyntö tehdään kirjallisesti ofelaš-ohjaajalle tai opinto-ohjaajalle 14 päivän kuluessa siitä, kun hänellä on ollut mahdollisuus saada tietoonsa arvioinnin tulokset perusteluineen. Määräaikaan lisätään 7 päivää, mikäli päätös annetaan tiedoksi esim. kirjeellä, sähköpostilla tai vastaavalla ilman saantitodistusta. Tarkistamispyynnön tekemiseen käytetään lomaketta, johon tarkistamispyyntö perustellaan. Arvioinnin tarkistaminen koskee vain arvosanaa, ei näytössä tapahtuneita asioita/tapahtumia. Arvioinnin tarkistamispyyntö kirjataan opiskelijan HOKSiin.

Arviointipäätöksen tehneet ammatillisten tutkinnon osien arvioijat tai yhteisten tutkinnon osien osaluon opettaja tai opettajat tekevät päätöksen arvioinnin tarkistamisesta ilman aiheetonta viivytystä, pääsääntöisesti kahden viikon kuluessa tarkistuspyynnön saatuaan. Arviointipäätös tehdään kirjallisena ja arvioija/arvioijat vahvistavat sen päiväyksellä ja allekirjoituksillaan. Jos arviointipäätös ei muutu, arvioijien tulee perustella päätös. Jos arvosana muuttuu, ofelaš-ohjaaja tai opettaja kirjaa uuden arviointitiedon eHOPSiin ja tieto kirjataan myös HOKSiin. Ofelaš-ohjaaja antaa tiedon opiskelijalle.

Ofelaš-ohjaaja informoi opiskelijaa asiasta tutkinnon osan suorittamisen perehdyttämisen yhteydessä. Tutkinnon osan näytön vastuupettaja perehdyttää arvioijat arvioinnin tarkistusmahdollisuuteen.

Arvioinnin oikaisu

Jos opiskelija ei ole tyytyväinen arvioinnin tarkistamista koskevaan päätökseen, hän voi pyytää arvioinnin oikaisua asianomaiselta työelämätoimikunnalta. Kaikkien yhteisten tutkinnon osia koskevat oikaisupyynnöt käsittelee kasvatus- ja ohjausalan työelämätoimikunta. Oikaisupyyntö tulee tehdä 14 päivän kuluessa tarkistamista koskevan päätöksen tiedoksisaamisesta. Opinto-ohjaaja tai ofelaš-ohjaaja auttaa opiskelijaa oikaisupyynnön tekemisessä. Arvioinnin oikaisu koskee vain arvosanaa, eikä näytössä tapahtuneita asioita/tapahtumia. Oikaisupyyntö merkitään opiskelijan HOKSiin.

Jos arviointi on ilmeisesti virheellinen, työelämätoimikunta voi määrätä uuden arviointikeskustelun sekä perustellusta syystä edellyttää koulutuksen järjestäjää asettamaan uudet arvioijat.

Ofelaš-ohjaaja informoi asiasta opiskelijaa tutkinnon osan suorittamisen perehdyttämisen yhteydessä. Tutkinnon osan näytön vastuupettaja perehdyttää arvioijat arvioinnin tarkistusmahdollisuuteen.

Arvioinnin tarkistamis- ja oikaisuprosessi:

6 Todistus tutkinnon suorittamisesta, tutkinnon osan suorittamisesta tai todistus osaamisesta

Todistusten antamisesta ja sisällöstä noudatetaan opetushallituksen antamaa määräystä OPH-54-2018.

Tutkintodistus annetaan opiskelijalle viivytyksettä, kun opiskelija on suorittanut hyväksytysti tutkinnon perusteiden mukaisesti kaikki tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat. Ofelaš-ohjaaja huolehtii, että arvioinnit merkitään eHOPSiin viivytyksettä. Kun kaikki arvioinnit on viety, laatii opinto-ohjaaja yhdessä opintotoimiston kanssa todistuksen. Todistus päivätään aina todistuksen antopäivälle ja sen allekirjoittavat rehtori ja ofelaš-ohjaaja. Ofelaš-ohjaaja sopii opiskelijan kanssa todistuksen antamisesta.

Todistus suoritetuista tutkinnon osista annetaan opiskelijalle hänen pyynnöstään tai jos hänet katsotaan eronneeksi kesken tutkinnon suorittamisen. Todistukseen merkitään suoritettut tutkinnon osat ja/tai tutkinnon osan osa-alueet. Ofelaš-ohjaaja varmistaa eHOPSiin viedyt arvioinnit. Opintotoimisto laatii todistuksen yhdessä opinto-ohjaajan kanssa. Todistus suoritetuista opinnoista päivätään aina todistuksen antopäivälle ja sen allekirjoittavat rehtori ja ofelaš-ohjaaja. Ofelaš-ohjaaja sopii opiskelijan kanssa todistuksen antamisesta.

Todistus tutkintokoulutukseen osallistumisesta annetaan opiskelijalle hänen pyynnöstään. Osallistumistodistuksen liitteenä on opintosuoritusote. Ofelaš-ohjaaja tarkistaa opiskelijan suoritukset. Opintotoimisto laatii todistuksen. Todistus tutkintokoulutukseen osallistumisesta päivätään aina todistuksen antopäivälle ja sen allekirjoittavat rehtori ja ofelaš-ohjaaja. Ofelaš-ohjaaja sopii opiskelijan kanssa todistuksen antamisesta.

Ofelaš-ohjaaja tiedottaa opiskelijoita todistuksista opintoihin perehdytyksen yhteydessä ja HOKS-keskusteluissa.

Ammatillisen perustutkinnon tutkintotodistukseen ja todistukseen suoritetuista tutkinnon osista liitetään perustutkinnon perusteiden muodostumisen mukainen opintosuoritusote. Todistukseen liitetään opiskelijan pyynnöstä kansainväliseen käyttöön tarkoitettu liite.

7 Salassapito ja tietosuoja

Salassa pidettäviä tietoja ovat kaikki henkilötietoihin liittyvät asiat (henkilötunnus, yhteystiedot, yksityiselämä, terveydentila jne.), koesuoritukset ja arviointimerkinnät sekä sanalliset arvioinnit, jos esimerkiksi opiskelijan arviointia on mukautettu. Sen sijaan julkisia ovat todistukset, mutta ne eivät saa sisältää sanallista arviointia.

8 Toteutus- ja arviointisuunnitelman laadunvarmistus

Toteutus- ja arviointisuunnitelman laadunvarmistus

9 Ammatilliset tutkinnon osat (145 osp), toteutus- ja arviointisuunnitelmat

9.1 Kaikille pakolliset tutkinnon osat

9.1.1 Matkailualan asiakaspalvelu, 30 osp (106259)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- valmistautua matkailu- tai majoitusyrityksen asiakaspalvelutilanteisiin
- käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa työssään
- vastaanottaa asiakkaita, selvittää kotimaisten ja kansainvälisten asiakkaiden tarpeita ja palvella heitä
- hyödyntää alakohtaista kielitaitoa asiakaspalvelussa
- tehdä yhteistyötä matkailualan yritysten ja organisaatioiden kanssa
- päättää asiakaspalvelutilanteen ja tehdä jälkitoimia
- arvioida omaa työtään ja toimintaansa

[Linkki ePerusteisiin](#)

Toteutussuunnitelma

Opiskelun työkalut

- tutustumalla toimintaympäristöön
- kartoittamalla erilaisia matkailualan työpaikkoja ja työtehtäviä
- selvittämällä opiskelijan suuntautumisvaihtoehdot matkailualalla
- tutustumalla opintojen rakenteeseen ja toteutukseen
- laatimalla henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma
- perehtymällä opiskelun työkaluihin (sovellukset, lomakkeet, muut materiaalit)
- osaamisen osoittamisen suunnittelu

Matkailun perusteet

- perehtymällä asiakaspalvelun periaatteisiin ja palvelutilanteisiin
- opettelemalla kehon kieltä ja sanatonta viestintää
- tutustumalla Suomen matkailualueisiin, ja perehtymällä saamelaisalueen erityispiirteisiin
- selvittämällä matkailualan erityishuomioita arktisilla alueilla saamelaiskulttuuriin ja luontoon liittyen
- tutustumalla kulttuurien väliseen viestintään
- perehtymällä eri asiakasryhmien tarpeisiin ja odotuksiin
- perehtymällä kulttuurimatkailuun
- tutustumalla eri maiden ja maanosien kulttuureihin, tapoihin ja käytäntöihin ja kulttuuripiirteisiin, ja uskontojen vaikutukseen
- vertaamalla eri kulttuureja toisiinsa kulttuurien välisen viestinnän periaatteiden mukaan
- tutustumalla matkailuelinkeinon kehitysvaiheisiin, nykytilanteeseen ja tulevaisuuden näkyymiin

- tutustuen matkailun eri toimijoihin paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla
- tutustumalla matkailun kehitykseen alueella ja matkailun eettisyyteen
- perehtymällä kestäväan matkailuun
- tutustumalla matkailualan osaamisalueisiin ja sisäisiin toimialoihin
- tutustumalla palautejärjestelmiin, asiakasrekistereihin ja niiden hyödyntämiseen
- perehtymällä matkailun eri laatujärjestelmiin
- perehtymällä matkailuklusteriin ja paikantamalla oma toiminta-alue ja ala siihen
- opettelemalla matkailukäsitteet
- perehtymällä palveluketjuun ja palvelun määritelmiin
- perehtymällä erilaisiin maksujärjestelmiin
-
- perehtymällä pohjoisen luonnon ekologiaan, alueen erityispiirteisiin ja luonnonilmiöihin
- perehtymällä saamelaisalueeseen ja monikulttuuriseen toimintaympäristöön
- tutustumalla saamelaisten historiaan ja yhteiskuntaan
- tutustumalla perinteisiin elinkeinoihin, joiku- ja musiikkiperinteeseen ja maailmankuvaan
- selvittämällä Suomen koululaitoksen vaikutuksia saamelaisiin ja saamen kieleen
- tutustumalla peronhoidon historiaan, kehittymiseen ja nykypäivään, vuosikiertoon
- tutustumalla mytologiaan
- vieraillemalla saamelaiskulttuuria esittelevissä kohteissa (esim. Siida, Sajos) ja saamelaisyrittäjissä, jolloin opitaan kulttuurisensitiivisyyttä, miten on soveliasta käyttää saamelaisia tuotteita sekä ulkoisia tunnusmerkkejä ja tuotteita.
- osallistumalla saamelaisiin kulttuuritapahtumiin
- perehtymällä saamelaisorganisaatioihin
- tutustumalla vastuullisen ja eettisesti kestäväan saamelaismatkailun toimintaperiaatteisiin

Matkailun lakiasioiden tunteminen

- perehtymällä matkapakettilakiin ja lakiin matkapalveluyhdistelmien tarjoajista, sekä tutustumalla niitä ohjaavaan EU-direktiiviin
- tutustumalla lakiin majoitus- ja ravitsemistoiminnasta sekä alkoholi- ja tupakkalakiin
- ottamalla selvää ilmoituksista ja luvista liittyen matkailuyrityksiin ja tutustumalla liikennelainsäädäntöön
- selvittämällä kuluttajansuojan vaikutukset matkailuyrityksen toimintaan
- opettelemalla työsopimus-, työehtosopimus- ja työaika- sekä vuosilomalakia siten, että ymmärtää omat vastuut, velvollisuudet ja oikeudet työssä
- selvittämällä mitä tapahtuu, jos matkailuyrityksessä sattuu vahinko, ja kenen vastuulla se on
- perehtymällä saamelaisten perinteiseen tapaoikeuteen ja selvittämällä miten se liittyy matkailuun
- perehtymällä aktiviteetteja ohjaaviin lupakäytänteisiin
- perehtymällä jokamiehenoikeuksiin
- perehtymällä EU:n tietosuojasetukseen

Hygieniapassi

- osallistumalla hygieniapassikoulutukseen ja tekemällä aiheesta tentti

Ensiapu

- osallistumalla EA1- ja 2-koulutukseen ja harjoittelemalla EA- käytäntöjä ohjaajan opastuksella

Saamen kieli ja kulttuuri

- osallistumalla saamenkielen alkeiden opetukseen
- osallistumalla saamelaiskulttuurin opetukseen

Matkailuruotsi

- harjoittelemalla asiakaspalvelutilanteita ruotsiksi
- puhumalla ruotsia
- kuunnellen ja kirjoittaen ruotsia
- perehtymällä paikallisiin termeihin ruotsiksi
- hakemalla tietoa ruotsinkielisistä lähteistä
-

Matkailuenglanti

- harjoittelemalla asiakaspalvelutilanteita englanniksi
- puhumalla englantia
- kuunnellen ja kirjoittaen englantia
- perehtymällä paikallisiin termeihin englanniksi
- hakemalla tietoa englanninkielisistä lähteistä

Työelämässä oppiminen

- toimimalla asiakaspalvelutehtävissä matkailuyrityksessä tai organisaatiossa, joita voivat olla matkailu- tai matkatoimisto, ohjelmapalveluyritys, majoitusalan yritys, leirintäalue, maaseutumatkailuyritys tai matkailualueella toimiva organisaatio.
- valmistautumalla matkailu- tai majoitusyrityksen asiakaspalvelutilanteisiin
- käyttämällä tieto- ja viestintätekniikkaa työssään
- vastaanottamalla asiakkaita
- selvittämällä kotimaisten ja kansainvälisten asiakkaiden tarpeita ja
- palvelemalla kotimaisia ja kansainvälisiä asiakkaita
- palvelemalla asiakkaita käyttäen suomea, ruotsia sekä yhtä vierasta kieltä
- tekemällä yhteistyötä matkailualan yritysten ja organisaatioiden kanssa
- päättämällä asiakaspalvelutilanteen ja tehdä jälkitoimia
- arvioimalla omaa työtään ja toimintaansa

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön asiakaspalvelutehtävissä toimimalla matkailuyrityksessä tai organisaatiossa, joita voivat olla matkailu- tai matkatoimisto, ohjelmapalveluyritys, majoitusalan yritys, leirintäalue, maaseutumatkailuyritys tai matkailualueella toimiva organisaatio.

Opiskelija osoittaa kielitaustan mukaisesti alakohtaisen kielitaitonsa asiakaspalvelutilanteessa yhden edellä olevassa taulukossa kuvatun arvioinnin mukaisesti.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

- saamelaisalue ja saamelaisorganisaatiot, saamelaiset kulttuuritapahtumat
- alueen historia ja nykypäivä, alueen perinteiset elinkeinot ja niiden muutokset
- matkailun kehitys alueella ja kestävän matkailun periaatteet
- saamelaisen poronhoidon historia ja sen nykyinen merkitys, vuosikierto
- saamelaisten historia ja saamelainen tarina- ja ruokaperinne lyhyesti
- saamelaiskulttuuria esittelevät kohteet ja niihin tutustuminen (esim. Siida, Sajos)
- saamenkieliset perusfraasit, paikannimistöä ja luontosanastoa
- kulttuurisensitiivisyys matkailupalveluissa, esim. lapinpuvun oikea käyttö

Lisäksi saamelaiskulttuuri on osa työssäoppimisen sisältöä asiakaspalvelussa, kun opiskelijat oppivat kertomaan alueesta ja saamelaiskulttuurista matkailijoille.

Etenemisen ehto

Ei ole.

9.2 Osaamisalan pakollinen tutkinnon osa

9.2.1 Hotellin vastaanottopalvelut, 40 osp (106255), vastaanottovirkailja

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- valmistautua hotellin vastaanoton työvuoron tehtäviin
- käyttää yleisimpiä palaute- ja varauskanavia ja varausjärjestelmää
- vastaanottaa asiakkaita ja kirjata heidät sisään
- hyödyntää alakohtaista kielitaitoa asiakaspalvelussa
- tehdä asiakkaiden lähtöselvityksiä
- tehdä vuoronvaihdon tehtävät
- arvioida omaa työtään ja toimintaansa

[Linkki ePerusteisiin](#)

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla:

Seuraavat Yhteisten tutkinnon osien (YTOT) kokonaisuudet ovat integroituja ammattiaineiden opetukseen:

Matkailumarkkinoinnin osaaminen: Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen/ Toiminta digitaalisessa ympäristössä 3, 1osp

Matkailualan yritystoiminnan suunnittelu: Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen/ Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta 1osp

Matkailumarkkinoinnin osaaminen

- harjoittelemalla markkinointiviestinnän suunnittelua ja budjetoimista
- suunnittelemalla markkinointiviestinnän toimenpiteitä erilaisille asiakasryhmille
- selvittämällä eri asiakasryhmien tarpeita ja tapoja käyttää mediaa
- opettelemalla imagoon, brändiin ja visualisuuteen liittyviä asioita
- harjoittelemalla laatimaan markkinointiviestinnän tavoitteita
- tutustumalla alueen markkinointiviestintään ja yhteismarkkinointiin ja perehtymällä eri jakelukanaviin
- perehtymällä eri viestintäkeinoihin: sähköinen markkinointi ja perinteinen markkinointi, some ym.
- huomioimalla saamelaisalueen erityispiirteitä viestinnän mahdollisuuksina
- tutustumalla yleisimpiin matkailualan sosiaalisen median markkinointi- ja myyntikanaviin ja sovelluksiin
- osallistumalla sähköisen markkinoinnin työpajaan (toteutetaan markkinointiviestinnän toimenpide ja seurataan toimenpiteen onnistumista)
- tekemällä johtopäätöksiä ja kehittämisehdotuksia

Opastustaidot

- harjoittelemalla kokoamaan opastussisältöjä
- suunnittelemalla opastusten aikataulutuksia ja reittejä
- toteuttamalla opastuksia ja opastamalla ainakin suomen kielellä

Maastossa toimimisen taidot

- opettelemalla suunnistus- ja kartanlukutaitoja (kompassi ja GPS)
- opettelemalla retkeilytaitoja (tulentekeo, kirveen käyttö, vaatetus ja varusteet)

Moottorikelkka ohjelmapalvelussa

- käyttämällä moottorikelkkaa
- harjoittelemalla asiakkaiden perehdytystilaisuuden pitämistä

Matkailualan yritystoiminnan suunnittelu

- perehtymällä yrityksen perustamisen toimenpiteisiin
- testaamalla omia yrittäjäominaisuuksia
- arvioimalla omia vahvuuksia ja osaamistaan
- etsimällä ja ideoimalla liiketoimintamahdollisuuksia
- laatimalla yritystoiminnalle SWOT-analyysin
- opettelemalla liiketoimintasuunnitelman laadintaa ja perehtymällä liiketoimintasuunnitelman eri osiin:
- asiakkaat, tuotteet, markkinointi, kannattavuus, rahoitus, lainat, budjetointi jne.
- perehtymällä budjetointiin ja yleisesti taloushallintoon liittyviin seikkoihin
- perehtymällä matkailuyrityksen kannattavuuteen
- perehtymällä riskien hallintaan ja laatimalla riskianalyysin
- tutustumalla eri yhtiömuotoihin ja vertailemalla niitä
- tutustumalla yritysneuvontapalveluihin
- perehtymällä ja laatimalla yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen liittyviin asiakirjoihin
- kehittämällä liikeidean ja laatimalla sille liiketoimintasuunnitelman yksin tai ryhmän kanssa

Matkailun tuotteistamisosaaminen

- perehtymällä tuotteistamisprosessiin
- perehtymällä matkailupalveluiden hinnoitteluun
- hinnoittelemalla tuotteita, palveluja tai kokonaisuuksia
- tuotteistamalla uusia tuotteita ja palveluja (huomioiden Lapin vuodenaikojen vaihtelut, matkailukaudet, eri kohderyhmät)
- perehtymällä tuotetestaukseen
- opettelemalla tuotteiden sisältöjen rakentamista ja tarinallisuutta
- harjoittelemalla reitti- ja aikataulusuunnittelua
- kokoamalla yrityksen tai yhteistyöyritysten tuotteista ja palveluista kokonaisuuksia
- tuottamalla tai päivittämällä myynti- ja markkinointimateriaalia
- perehtymällä kestävän kehityksen mukaiseen tuotteistamiseen
- ottamalla huomioon tuotteistamisessa saamelaiskulttuurin ja ammentamalla ideoita kestävän kehityksen mukaisiin kulttuuri- ja luonto-ohjelmapalveluihin

Anniskelupassi

- osallistumalla anniskelupassikoulutukseen ja tekemällä aiheesta tentti

Matkailun turvallisuus

- osallistumalla MATUPA-koulutukseen ja suorittamalla tentti
- tekemällä harjoituksia ryhmässä ja pareittain turvallisuuteen liittyen
- harjoittelemalla turvallisuussuunnitelman laadintaa
- laskemalla riskikertoimia turvallisuuteen liittyen

Työturvallisuus

- osallistumalla Työturvallisuus-koulutukseen

Tulityö

- osallistumalla Tulityökoulutukseen

Elintarvikehuolto matkailualalla

- perehtymällä paikallisiin ruokiin, lappilaiseen ja saamelaiseen ruokakulttuuriin
- harjoittelemalla annosruokien tarjoilua ja esillepanoa
- tutustumalla omavalvontasuunnitelmaan
- harjoittelemalla pakkaamaan ja kuljettamaan elintarvikkeita
- harjoittelemalla eräruokien valmistamista maasto-olosuhteissa

Työelämässä oppiminen

- toimimalla käytännön asiakaspalvelutehtävissä hotellin vastaanotossa työyhteisön jäsenenä
- valmistautumalla hotellin vastaanoton työvuoron tehtäviin
- hoitamalla hotellin asiakaspalvelua asiakkaiden saapumisen, oleskelun ja lähtemisen yhteydessä
- vastaanottamalla asiakkaita ja kirjaamalla heidät sisään
- tekemällä varauksia, vastaanottaen ja laskuttaen asiakkaita käyttäen hotellijärjestelmää
- käyttämällä yleisimpiä palaute- ja varauskanavia ja varausjärjestelmää
- opastamalla ja neuvomalla asiakkaita hotellin ja paikkakunnan palvelujen käytössä
- tekemällä asiakkaiden lähtöselvityksiä
- tekemällä vuoronvaihdon tehtävät
- arvioimalla omaa työtään ja toimintaansa
- palvelemalla asiakkaita käyttäen suomea, ruotsia sekä yhtä vierasta kieltä

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön asiakaspalvelutehtävissä toimimalla hotellin vastaanotossa työyhteisön jäsenenä. Opiskelija hoitaa hotellin asiakaspalvelua asiakkaiden saapumisen, oleskelun ja lähtemisen yhteydessä. Hän tekee varauksia, vastaanottaa ja laskuttaa asiakkaita käyttäen hotellijärjestelmää sekä opastaa ja neuvoo heitä hotellin ja paikkakunnan palvelujen käytössä.

Opiskelija osoittaa kielitaustan mukaisesti alakohtaisen kielitaitonsa asiakaspalvelutilanteessa yhden edellä olevassa taulukossa kuvatun arvioinnin mukaisesti.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.

Yhteisten tutkinnon osien (YTOT) arviointi toteutetaan alla kappaleessa 10. Tutkinnon yhteiset osat (35 osp), toteutus- ja arviointisuunnitelmat olevien arviointisuunnitelmien mukaisesti.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Työssäoppimisessa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija harjoittelee kertomaan saamelaisista, saamelaisten historiasta ja nykypäivästä sekä kytkemään kerrontaa elävästä saamelaiskulttuurista toteutuviin asiakaspalvelutilanteisiin.

Etenemisen ehto

Ei ole.

9.2.2 Matkailupalvelujen toteuttaminen, 40osp (106262), Matkailupalvelujen tuottaja Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- valmistautua matkailupalvelujen toteuttamiseen
- opastaa asiakkaita ja toteuttaa matkailupalveluja
- hyödyntää alakohtaista kielitaitoa asiakaspalvelussa
- päättää asiakaspalvelutilanteen ja tehdä jälkityöt
- arvioida omaa työtään ja toimintaansa

[Linkki ePerusteisiin](#)

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla:

Seuraavat Yhteisten tutkinnon osien (YTOT) kokonaisuudet ovat integroituja ammattiaineiden opetukseen:

Matkailumarkkinoinnin osaaminen: Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen/ Toiminta digitaalisessa ympäristössä 3, 1osp

Matkailualan yritystoiminnan suunnittelu: Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen/ Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta 1osp

Matkailumarkkinoinnin osaaminen

- harjoittelemalla markkinointiviestinnän suunnittelua ja budjetoimista
- suunnittelemalla markkinointiviestinnän toimenpiteitä erilaisille asiakasryhmille
- selvittämällä eri asiakasryhmien tarpeita ja tapoja käyttää mediaa
- opettelemalla imagoon, brändiin ja visualisuuteen liittyviä asioita
- harjoittelemalla laatimaan markkinointiviestinnän tavoitteita
- tutustumalla alueen markkinointiviestintään ja yhteismarkkinointiin ja perehtymällä eri jakelukanaviin
- perehtymällä eri viestintäkeinoihin: sähköinen markkinointi ja perinteinen markkinointi, some ym.
- huomioimalla saamelaisalueen erityispiirteitä viestinnän mahdollisuuksina
- tutustumalla yleisimpiin matkailualan sosiaalisen median markkinointi- ja myyntikanaviin ja sovelluksiin
- osallistumalla sähköisen markkinoinnin työpajaan (toteutetaan markkinointiviestinnän toimenpide ja seurataan toimenpiteen onnistumista)
- tekemällä johtopäätöksiä ja kehittämissuhteita

Opastustaidot

- harjoittelemalla kokoamaan opastussisältöjä
- suunnittelemalla opastusten aikataulutuksia ja reittejä
- toteuttamalla opastuksia ja opastamalla ainakin suomen kielellä

Maastossa toimimisen taidot

- opettelemalla suunnistus- ja kartanlukutaitoja (kompassi ja GPS)
- opettelemalla retkeilytaitoja (tulenteke, kirveen käyttö, vaatetus ja varusteet)

Moottorikelkka ohjelmopalvelussa

- käyttämällä moottorikelkkaa
- harjoittelemalla asiakkaiden perehdytystilaisuuden pitämistä

Matkailualan yritystoiminnan suunnittelu

- perehtymällä yrityksen perustamisen toimenpiteisiin
- testaamalla omia yrittäjäominaisuuksia
- arvioimalla omia vahvuuksia ja osaamistaan
- etsimällä ja ideoimalla liiketoimintamahdollisuuksia
- laatimalla yritystoiminnalle SWOT-analyysin
- opettelemalla liiketoimintasuunnitelman laadintaa ja perehtymällä liiketoimintasuunnitelman eri osiin:
- asiakkaat, tuotteet, markkinointi, kannattavuus, rahoitus, lainat, budjetointi jne.
- perehtymällä budjetointiin ja yleisesti taloushallintoon liittyviin seikkoihin
- perehtymällä matkailuyrityksen kannattavuuteen
- perehtymällä riskien hallintaan ja laatimalla riskianalyysin
- tutustumalla eri yhtiömuotoihin ja vertailemalla niitä
- tutustumalla yritysneuvontapalveluihin
- perehtymällä ja laatimalla yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen liittyviin asiakirjoihin

- kehittämällä liikeidean ja laatimalla sille liiketoimintasuunnitelman yksin tai ryhmän kanssa

Matkailun tuotteistamisosaaminen

- perehtymällä tuotteistamisprosessiin
- perehtymällä matkailupalveluiden hinnoitteluun
- hinnoittelemalla tuotteita, palveluja tai kokonaisuuksia
- tuotteistamalla uusia tuotteita ja palveluja (huomioiden Lapin vuodenaikojen vaihtelut, matkailukaudet, eri kohderyhmät)
- perehtymällä tuotetestaukseen
- opettelemalla tuotteiden sisältöjen rakentamista ja tarinallisuutta
- harjoittelemalla reitti- ja aikataulusuunnittelua
- kokoamalla yrityksen tai yhteistyöyritysten tuotteista ja palveluista kokonaisuuksia
- tuottamalla tai päivittämällä myynti- ja markkinointimateriaalia
- perehtymällä kestävän kehityksen mukaiseen tuotteistamiseen
- ottamalla huomioon tuotteistamisessa saamelaiskulttuurin ja ammentamalla ideoita kestävän kehityksen mukaisiin kulttuuri- ja luonto-ohjelmapalveluihin

Anniskelupassi

- osallistumalla anniskelupassikoulutukseen ja tekemällä aiheesta tentti

Matkailun turvallisuus

- osallistumalla MATUPA-koulutukseen ja suorittamalla tentti
- tekemällä harjoituksia ryhmässä ja pareittain turvallisuuteen liittyen
- harjoittelemalla turvallisuussuunnitelman laadintaa
- laskemalla riskikertoimia turvallisuuteen liittyen

Työturvallisuus

- osallistumalla Työturvallisuus-koulutukseen

Tulityö

- osallistumalla Tulityökoulutukseen

Elintarvikehuolto matkailualalla

- perehtymällä paikallisiin ruokiin, lappilaiseen ja saamelaiseen ruokakulttuuriin
- harjoittelemalla annosruokien tarjoilua ja esillepanoa
- tutustumalla omavalvontasuunnitelmaan
- harjoittelemalla pakkaamaan ja kuljettamaan elintarvikkeita
- harjoittelemalla eräruokien valmistamista maasto-olosuhteissa

Työelämässä oppiminen

- toimimalla käytännön asiakaspalvelutehtävissä hotellin vastaanotossa työyhteisön jäsenenä
- valmistautumalla hotellin vastaanoton työvuoron tehtäviin
- hoitamalla hotellin asiakaspalvelua asiakkaiden saapumisen, oleskelun ja lähtemisen yhteydessä
- vastaanottamalla asiakkaita ja kirjaamalla heidät sisään

- tekemällä varauksia, vastaanottaen ja laskuttaen asiakkaita käyttäen hotellijärjestelmää
- käyttämällä yleisimpiä palaute- ja varauskanavia ja varausjärjestelmää
- opastamalla ja neuvomalla asiakkaita hotellin ja paikkakunnan palvelujen käytössä
- tekemällä asiakkaiden lähtöselvityksiä
- tekemällä vuoronvaihdon tehtävät
- arvioimalla omaa työtään ja toimintaansa
- palvelemalla asiakkaita käyttäen suomea, ruotsia sekä yhtä vierasta kieltä

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toteuttamalla matkailupalveluja työryhmän jäsenenä matkailu- tai ohjelmapalveluyrityksessä, joka järjestää erilaisille ja erikokoisille asiakasryhmille luonto-, kulttuuri-, elämys- tai muita matkailun ohjelmapalveluja.

Opiskelija osoittaa kielitaustan mukaisesti alakohtaisen kielitaitonsa asiakaspalvelutilanteessa yhden edellä olevassa taulukossa kuvatun arvioinnin mukaisesti.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.

Yhteisten tutkinnon osien (YTOT) arviointi toteutetaan alla kappaleessa 10. Tutkinnon yhteiset osat (35 osp), toteutus- ja arviointisuunnitelmat olevien arviointisuunnitelmien mukaisesti.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Työssäoppimisessa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija harjoittelee kertomaan saamelaisista, saamelaisten historiasta ja nykypäivästä sekä kytkemään kerrontaa elävästä saamelaiskulttuurista toteutuviin asiakaspalvelutilanteisiin.

Etenemisen ehto

Ei ole.

9.2.3 Matkapalvelujen myynti, 40 osp (106264), Matka-asiantuntija

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- valmistautua myynti- ja neuvontatilanteisiin
- osallistua tarvittavien myynti- ja informaatioaineistojen tekemiseen
- esitellä, suositella ja neuvoa matkapalvelujen suunnittelussa, valintojen tekemisessä ja ostamisessa sekä myydä ja tehdä varauksia
- hyödyntää alakohtaista kielitaitoa asiakaspalvelussa
- tehdä yhteistyötä matkapalvelujen tuottajien kanssa
- päättää matkapalvelujen myyntitilanteet ja varmistaa asiakastyytyväisyyden
- arvioida omaa työtään ja toimintaansa

[Linkki ePerusteisiin](#)

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla:

Seuraavat Yhteisten tutkinnon osien (YTOT) kokonaisuudet ovat integroituja ammattiaineiden opetukseen:

Matkailumarkkinoinnin osaaminen: Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen/ Toiminta digitaalisessa ympäristössä 3, 1osp

Matkailualan yritystoiminnan suunnittelu: Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen/ Yrittäjäyys ja yrittäjämäinen toiminta 1osp

Matkailumarkkinoinnin osaaminen

- harjoittelemalla markkinointiviestinnän suunnittelua ja budjetoimista
- suunnittelemalla markkinointiviestinnän toimenpiteitä erilaisille asiakasryhmille
- selvittämällä eri asiakasryhmien tarpeita ja tapoja käyttää mediaa
- opettelemalla imagoon, brändiin ja visualisuuteen liittyviä asioita
- harjoittelemalla laatimaan markkinointiviestinnän tavoitteita
- tutustumalla alueen markkinointiviestintään ja yhteismarkkinointiin ja perehtymällä eri jakelukanaviin
- perehtymällä eri viestintäkeinoihin: sähköinen markkinointi ja perinteinen markkinointi, some ym.
- huomioimalla saamelaisalueen erityispiirteitä viestinnän mahdollisuuksina
- tutustumalla yleisimpiin matkailualan sosiaalisen median markkinointi- ja myyntikanaviin ja sovelluksiin
- osallistumalla sähköisen markkinoinnin työpajaan (toteutetaan markkinointiviestinnän toimenpide ja seurataan toimenpiteen onnistumista)
- tekemällä johtopäätöksiä ja kehittämissuhteita

Opastustaidot

- harjoittelemalla kokoamaan opastussisältöjä
- suunnittelemalla opastusten aikataulutuksia ja reittejä
- toteuttamalla opastuksia ja opastamalla ainakin suomen kielellä

Maastossa toimimisen taidot

- opettelemalla suunnistus- ja kartanlukutaitoja (kompassi ja GPS)
- opettelemalla retkeilytaitoja (tulentekeo, kirveen käyttö, vaatetus ja varusteet)

Moottorikelkka ohjelmapalvelussa

- käyttämällä moottorikelkkaa
- harjoittelemalla asiakkaiden perehdytystilaisuuden pitämistä

Matkailualan yritystoiminnan suunnittelu

- perehtymällä yrityksen perustamisen toimenpiteisiin
- testaamalla omia yrittäjäominaisuuksia
- arvioimalla omia vahvuuksia ja osaamistaan
- etsimällä ja ideoimalla liiketoimintamahdollisuuksia
- laatimalla yritystoiminnalle SWOT-analyysin
- opettelemalla liiketoimintasuunnitelman laadintaa ja perehtymällä liiketoimintasuunnitelman eri osiin:
- asiakkaat, tuotteet, markkinointi, kannattavuus, rahoitus, lainat, budjetointi jne.
- perehtymällä budjetointiin ja yleisesti taloushallintoon liittyviin seikkoihin
- perehtymällä matkailuyrityksen kannattavuuteen
- perehtymällä riskien hallintaan ja laatimalla riskianalyysin
- tutustumalla eri yhtiömuotoihin ja vertailemalla niitä
- tutustumalla yritysneuvontapalveluihin
- perehtymällä ja laatimalla yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen liittyviin asiakirjoihin
- kehittämällä liikeidean ja laatimalla sille liiketoimintasuunnitelman yksin tai ryhmän kanssa

Matkailun tuotteistamisosaaminen

- perehtymällä tuotteistamisprosessiin
- perehtymällä matkailupalveluiden hinnoitteluun
- hinnoittelemalla tuotteita, palveluja tai kokonaisuuksia
- tuotteistamalla uusia tuotteita ja palveluja (huomioiden Lapin vuodenaikojen vaihtelut, matkailukaudet, eri kohderyhmät)
- perehtymällä tuotetestaukseen
- opettelemalla tuotteiden sisältöjen rakentamista ja tarinallisuutta
- harjoittelemalla reitti- ja aikataulusuunnittelua
- kokoamalla yrityksen tai yhteistyöyritysten tuotteista ja palveluista kokonaisuuksia
- tuottamalla tai päivittämällä myynti- ja markkinointimateriaalia
- perehtymällä kestävän kehityksen mukaiseen tuotteistamiseen
- ottamalla huomioon tuotteistamisessa saamelaiskulttuurin ja ammentamalla ideoita kestävän kehityksen mukaisiin kulttuuri- ja luonto-ohjelmapalveluihin

Anniskelupassi

- osallistumalla anniskelupassikoulutukseen ja tekemällä aiheesta tentti

Matkailun turvallisuus

- osallistumalla MATUPA-koulutukseen ja suorittamalla tentti
- tekemällä harjoituksia ryhmässä ja pareittain turvallisuuteen liittyen
- harjoittelemalla turvallisuussuunnitelman laadintaa
- laskemalla riskikertoimia turvallisuuteen liittyen

Työturvallisuus

- osallistumalla Työturvallisuus-koulutukseen

Tulityö

- osallistumalla Tulityökoulutukseen

Elintarvikehuolto matkailualalla

- perehtymällä paikallisiin ruokiin, lappilaiseen ja saamelaiseen ruokakulttuuriin
- harjoittelemalla annosruokien tarjoilua ja esillepanoa
- tutustumalla omavalvontasuunnitelmaan
- harjoittelemalla pakkaamaan ja kuljettamaan elintarvikkeita
- harjoittelemalla eräruokien valmistamista maasto-olosuhteissa

Työelämässä oppiminen

- toimimalla käytännön asiakaspalvelutehtävissä hotellin vastaanotossa työyhteisön jäsenenä
- valmistautumalla hotellin vastaanoton työvuoron tehtäviin
- hoitamalla hotellin asiakaspalvelua asiakkaiden saapumisen, oleskelun ja lähtemisen yhteydessä
- vastaanottamalla asiakkaita ja kirjaamalla heidät sisään
- tekemällä varauksia, vastaanottaen ja laskuttaen asiakkaita käyttäen hotellijärjestelmää
- käyttämällä yleisimpiä palaute- ja varauskanavia ja varausjärjestelmää
- opastamalla ja neuvomalla asiakkaita hotellin ja paikkakunnan palvelujen käytössä
- tekemällä asiakkaiden lähtöselvityksiä
- tekemällä vuoronvaihdon tehtävät
- arvioimalla omaa työtään ja toimintaansa
- palvelemalla asiakkaita käyttäen suomea, ruotsia sekä yhtä vierasta kieltä

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön myynti- ja asiakaspalvelutehtävissä työskentelemällä matkapalveluja tarjoavassa yrityksessä tai -organisaatiossa, jossa myydään matkapaketteja ja jossa käytetään monipuolisia tiedonhankintavälineitä ja varausjärjestelmiä. Yritys voi olla matkanjärjestäjän toimisto, incoming-toimisto, matka- tai matkailutoimisto tai liikenneyhtiön myyntitoimisto.

Opiskelija osoittaa kielitaustan mukaisesti alakohtaisen kielitaitonsa asiakaspalvelutilanteessa yhden edellä olevassa taulukossa kuvatun arvioinnin mukaisesti.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.

Yhteisten tutkinnon osien (YTOT) arviointi toteutetaan alla kappaleessa 10. Tutkinnon yhteiset osat (35 osp), toteutus- ja arviointisuunnitelmat olevien arviointisuunnitelmien mukaisesti.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Työssäoppimisessa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija harjoittelee kertomaan saamelaisista, saamelaisten historiasta ja nykypäivästä sekä kytkemään kerrontaa elävästä saamelaiskulttuurista toteutuviin asiakaspalvelutilanteisiin.

Etenemisen ehto

Ei ole.

9.3 Valinnaiset tutkinnon osat

9.3.1 Kokouspalvelut, 15 osp (106256)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- valmistautua asiakaspalvelutilanteisiin kokouspalveluissa
- toimia kokouspalvelun tehtävissä
- hyödyntää alakohtaista kielitaitoa asiakaspalvelussa
- siistiä ja järjestää asiakas- ja työtilat sekä huolehtia tilojen viihtyisyydestä
-

[Linkki ePerusteisiin](#)

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.

- toimimalla kokouspalvelutehtävissä majoitus- tai ravitsemisalan yrityksessä tai toimipaikassa yhteistyössä muiden työntekijöiden kanssa
- kunnostamalla kokous- ja työtiloja,
- varmistamalla kokousvälineiden toimivuuden,
- kattamalla ja tarjoillen tilausmääräyksiensä mukaisesti kokousruokia ja -juomia
- huolehtimalla tilojen viihtyisyydestä

- palvelemalla asiakkaita käyttäen suomea, ruotsia sekä yhtä vierasta kieltä

Arviointisuunnitelma

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön kokouspalvelutehtävissä toimimalla majoitus- tai ravitsemisalan yrityksessä tai toimipaikassa yhteistyössä muiden työntekijöiden kanssa. Hän kunnostaa kokous- ja työtiloja, varmistaa kokousvälineiden toimivuuden, kattaa ja tarjoilee tilausmääräyksien mukaisesti kokousruokia ja -juomia ja huolehtii tilojen viihtyisyydestä.

Opiskelija osoittaa kielitaustan mukaisesti alakohtaisen kielitaitonsa asiakaspalvelutilanteessa yhden edellä olevassa taulukossa kuvatun arvioinnin mukaisesti.

Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Työssäoppimisessa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija harjoittelee kertomaan saamelaisista, saamelaisten historiasta ja nykypäivästä sekä kytkemään kerrontaa elävästä saamelaiskulttuurista toteutuviin asiakaspalvelutilanteisiin.

Etenemisen ehto

Ei ole.

9.3.2 Majoituspalvelut, 15 osp (106257)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- kunnostaa ja huoltaa majoitus- ja asiakastiloja ja valmistautua asiakkaiden saapumiseen
- hoitaa varausjärjestelyjä ja vastaanottaa ja majoittaa asiakkaita
- valmistaa aamiaisia ja laittaa niitä tarjolle tai pakata ja kuljettaa asiakkaille
- laskuttaa asiakkaita tai välittää tietoja laskutusta varten

[Linkki ePerusteisiin](#)

<p>Toteutussuunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimimalla asiakaspalvelutehtävissä (muualla kuin hotellissa) leirintäalueella, loma- ja mökkikylässä, maaseutumatkailuyrityksessä, hostellissa tai aamiaismajoitusyrityksessä • kunnostamalla ja huoltaen majoitus- ja asiakastiloja ja valmistautuen asiakkaiden saapumiseen • hoitamalla varausjärjestelyjä ja vastaanottaen ja majoittaen asiakkaita • valmistamalla aamiaisia ja laittaen niitä tarjolle tai pakaten ja kuljettaen asiakkaille • laskuttamalla asiakkaita tai välittämällä tietoja laskutusta varten • palvelemalla asiakkaita käyttäen suomea, ruotsia sekä yhtä vierasta kieltä
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön asiakaspalvelutehtävissä toimimalla (muualla kuin hotellissa) leirintäalueella, loma- ja mökkikylässä, maaseutumatkailuyrityksessä, hostellissa tai aamiaismajoitusyrityksessä.</p> <p>Hygieniasaamisen arviointia ei voida mukauttaa.</p> <p>Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.</p> <p>Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Työssäoppimisessa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija harjoittelee kertomaan saamelaisista, saamelaisten historiasta ja nykypäivästä sekä kytkemään kerrontaa elävästä saamelaiskulttuurista toteutuviin asiakaspalvelutilanteisiin.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Ei ole.</p>

9.3.3 Majoitusyrityksen puhtauspalvelut, 15 osp (106258)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- suunnitella siivoustehtäviä
- tehdä majoitusyrityksen asiakastilojen ja muiden tilojen siivoustehtäviä
- toimia asiakaspalvelutilanteissa
- noudattaa työskentelyssään työ- ja asiakasturvallisuutta
- tehdä jälkitöitä ja arvioida omaa toimintaansa

Linkki ePerusteisiin

<p>Toteutussuunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • siivoamalla majoitusyrityksen erilaisia asiakastiloja, kuten majoitus-, seurustelu-, wc- ja peseytymistiloja. Hän imuroi ja pyyhkii lattioita, pyyhkii tasoja ja kosketuspintoja, puhdistaa tarvittaessa kalusteita sekä tekee vuodehuoltoa. • suunnittelemalla siivoustehtäviä • tekemällä majoitusyrityksen asiakastilojen ja muiden tilojen siivoustehtäviä • toimimalla asiakaspalvelutilanteissa • noudattamalla työskentelyssään työ- ja asiakasturvallisuutta • tekemällä jälkitöitä ja arvioida omaa toimintaansa
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä siivoamalla majoitusyrityksen erilaisia asiakastiloja, kuten majoitus-, seurustelu-, wc- ja peseytymistiloja. Hän imuroi ja pyyhkii lattioita, pyyhkii tasoja ja kosketuspintoja, puhdistaa tarvittaessa kalusteita sekä tekee vuodehuoltoa.</p> <p>Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.</p> <p>Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Työssäoppimisessa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija harjoittelee kertomaan saamelaisista, saamelaisten historiasta ja nykypäivästä sekä kytkemään kerrontaa elävästä saamelaiskulttuurista toteutuviin asiakaspalvelutilanteisiin.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Ei ole.</p>

9.3.4 Matkailualan varausjärjestelmien käyttö, 20 osp (106260)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- valmistautua asiakaspalvelu- ja myyntitehtäviin
- varata matkailupalveluja
- hyödyntää alakohtaista kielitaitoa asiakaspalvelussa
- päättää asiakaspalvelutilanteet

- tehdä asiakkuudenhallinnan toimenpiteitä

Linkki ePerusteisiin

<p>Toteutussuunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekemällä varauksia, käyttämällä sähköisiä varausjärjestelmiä ja palvelemalla asiakkaita henkilökohtaisesti matkanjärjestäjän toimistossa, incoming-toimistossa, matka- tai matkailutoimistossa, liikenneyhtiön myyntitoimistossa tai autovuokraamossa. • valmistautumalla asiakaspalvelu- ja myyntitehtäviin • varaamalla matkailupalveluja • palvelemalla asiakkaita käyttäen suomea, ruotsia sekä yhtä vierasta kieltä. • päättämällä asiakaspalvelutilanteet • tekemällä asiakkuudenhallinnan toimenpiteitä
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä tekemällä varauksia, käyttämällä sähköisiä varausjärjestelmiä ja palvelemalla asiakkaita henkilökohtaisesti matkanjärjestäjän toimistossa, incoming-toimistossa, matka- tai matkailutoimistossa, liikenneyhtiön myyntitoimistossa tai autovuokraamossa.</p> <p>Opiskelija osoittaa kielitaustan mukaisesti alakohtaisen kielitaitonsa asiakaspalvelutilanteessa yhden edellä olevassa taulukossa kuvatun arvioinnin mukaisesti.</p> <p>Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.</p> <p>Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Työssäoppimisessa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija harjoittelee kertomaan saamelaisista, saamelaisten historiasta ja nykypäivästä sekä kytkeään kerrontaa elävästä saamelaiskulttuurista toteutuviin asiakaspalvelutilanteisiin.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Ei ole.</p>

9.3.5 Matkailupalvelujen markkinointiviestintä, 20 osp (106261)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- suunnitella markkinointiviestinnän toimenpiteitä erilaisille asiakasryhmille

- osallistua yrityksen, toimipaikan tai organisaation markkinointiviestinnän toimenpiteiden toteuttamiseen
- seurata markkinointiviestinnän toimenpiteiden onnistumista
- tehdä johtopäätöksiä ja kehittämissuhteita

Linkki ePerusteisiin

<p>Toteutus suunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekemällä matkailupalvelujen markkinointiviestintää matkailuyrityksessä tai -organisaatiossa, joita voivat olla matkailu- tai matkatoimisto, ohjelmalveluyritys, majoitusalan yritys, matkailualueen ravintola, leirintäalue, maatilamatkailuyritys tai matkailuneuvonta. • suunnittelemalla markkinointiviestinnän toimenpiteitä erilaisille asiakasryhmille • osallistumalla yrityksen, toimipaikan tai organisaation markkinointiviestinnän toimenpiteiden toteuttamiseen • seuraamalla markkinointiviestinnän toimenpiteiden onnistumista • tekemällä johtopäätöksiä ja kehittämissuhteita
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä tekemällä matkailupalvelujen markkinointiviestintää matkailuyrityksessä tai -organisaatiossa, joita voivat olla matkailu- tai matkatoimisto, ohjelmalveluyritys, majoitusalan yritys, matkailualueen ravintola, leirintäalue, maatilamatkailuyritys tai matkailuneuvonta.</p> <p>Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.</p> <p>Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Työssäoppimisessa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija harjoittelee kertomaan saamelaisista, saamelaisten historiasta ja nykypäivästä sekä kytkeään kerrontaa elävästä saamelaiskulttuurista toteutuviin asiakaspalvelutilanteisiin.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Ei ole.</p>

9.3.6 Matkailupalvelujen tuotteistaminen, 30 osp (106263)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- hyödyntää asiakastuntemusta ja matkailukausia
- ideoida ja tuotteistaa työryhmässä eri vuodenaikoihin tai matkailukausiin sopivia matkailutuotteita tai -palveluja
- koota yrityksen tai yhteistyöyritysten tuotteista ja palveluista kokonaisuuksia
- hinnoitella tuotteita, palveluja tai kokonaisuuksia
- tuottaa tai päivittää myynti- ja markkinointimateriaalia

[Linkki ePerusteisiin](#)

<p>Toteutus suunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.</p> <p>Työelämässä oppiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuotteistamalla matkailu- tai ohjelmapalveluyrityksessä työryhmän jäsenenä tietylle kohderyhmälle suunnitellun myyntikelpoisen matkailutuotteen tai -palvelun, joka sisältää esimerkiksi luonto- tai kulttuuriopastuksia, luontoretkiä, kulttuuritapahtumia tai hyvinvointipalveluja. • hyödyntämällä asiakastuntemusta ja matkailukausia • ideoimalla ja tuotteistamalla työryhmässä eri vuodenaikoihin tai matkailukausiin sopivia matkailutuotteita tai -palveluja • kokoamalla yrityksen tai yhteistyöyritysten tuotteista ja palveluista kokonaisuuksia • hinnoitteleamalla tuotteita, palveluja tai kokonaisuuksia • tuottamalla tai päivittämällä myynti- ja markkinointimateriaalia
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä matkailu- tai ohjelmapalveluyrityksessä työryhmän jäsenenä tuotteistamalla tietyille kohderyhmälle suunnitellun myyntikelpoisen matkailutuotteen tai -palvelun, joka sisältää esimerkiksi luonto- tai kulttuuriopastuksia, luontoretkiä, kulttuuritapahtumia tai hyvinvointipalveluja.</p> <p>Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.</p> <p>Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Työssäoppimisessa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija harjoittelee kertomaan saamelaisista, saamelaisten historiasta ja nykypäivästä sekä kytkemään kerrontaa elävästä saamelaiskulttuurista toteutuviin asiakaspalvelutilanteisiin.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Ei ole.</p>

9.3.7 Opastuspalvelut, 25 osp (106265)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- valmistautua opastuspalvelutilanteeseen
- suunnitella opastusten sisältöjä ja aikatauluja
- opastaa asiakasryhmän
- hyödyntää alakohtaista kielitaitoa opastustilanteessa
- päättää opastustilanteen

[Linkki ePerusteisiin](#)

<p>Toteutussuunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.</p> <p>Työelämässä oppiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • opastamalla ryhmiä luonnossa, näyttelyssä, tapahtumassa tai muussa matkailualueen tilanteessa. Opastus voi olla esimerkiksi kävelykierros, transfer-, aktiviteetti-, luonto-, liikunta-, kohde- tai kulttuuriopastus. • valmistautumalla opastuspalvelutilanteeseen • suunnittelemalla opastusten sisältöjä ja aikatauluja • opastamalla asiakasryhmän • palvelemalla asiakkaita käyttäen suomea, ruotsia sekä yhtä vierasta kieltä. • päättämällä opastustilanteen
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön opastustehtävissä opastamalla yhden ryhmän (ryhmän minimikoko on 10 henkilöä) luonnossa, näyttelyssä, tapahtumassa tai muussa matkailualueen tilanteessa. Opastus voi olla esimerkiksi kävelykierros, transfer-, aktiviteetti-, luonto-, liikunta-, kohde- tai kulttuuriopastus.</p> <p>Opiskelija osoittaa kielitaustan mukaisesti alakohtaisen kielitaitonsa opastustilanteessa yhden edellä olevassa taulukossa kuvatun arvioinnin mukaisesti.</p> <p>Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.</p> <p>Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p>

Työssäoppimisessa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija harjoittelee kertomaan saamelaisista, saamelaisten historiasta ja nykypäivästä sekä kytkemään kerrontaa elävästä saamelaiskulttuurista toteutuviin asiakaspalvelutilanteisiin.

Etenemisen ehto

Ei ole.

9.3.8 Rakennelmien valmistus ja kunnossapito, 15 osp (106266)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- suunnitella ja rakentaa rakennelmia ja muita palveluiden tuottamisessa tarvittavia puitteita
- pitää kunnossa, varustaa ja huoltaa rakennelmia ja muita palveluiden tuottamisessa tarvittavia puitteita
- käyttää ja tarvittaessa huoltaa koneita, laitteita ja välineitä
- tehdä jälkityöt
- arvioida omaa työtään

[Linkki ePerusteisiin](#)

Toteutussuunnitelma

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.

Työelämässä oppiminen

- tekemällä matkailupalveluihin liittyviä rakennelmia tai muita puitteita, kuten vaellusreittejä, latuja, lumi- ja jäärakentamista tai luontopolkuja, sekä kunnostamalla ja huoltamalla niitä ohjelmapalveluyrityksessä, hissiyhtiön palveluksessa, kuntien liikunta-, kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialueilla tai tapahtumissa
- suunnittelemalla ja rakentamalla rakennelmia ja muita palveluiden tuottamisessa tarvittavia puitteita
- pitämällä kunnossa, varustamalla ja huoltamalla rakennelmia ja muita palveluiden tuottamisessa tarvittavia puitteita
- käyttämällä ja tarvittaessa huoltamalla koneita, laitteita ja välineitä
- tekemällä jälkityöt
- arvioimalla omaa työtään

<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä tekemällä matkailupalveluihin liittyviä rakennelmia tai muita puitteita, kuten vaellusreittejä, latuja, lumi- ja jäärakentamista tai luontopolkuja, sekä kunnostamalla ja huoltamalla niitä. Hän työskentelee ohjelmapalveluyrityksessä, hissiyhtiön palveluksessa, kuntien liikunta-, kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialueilla tai tapahtumissa.</p> <p>Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.</p> <p>Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Työssäoppimisessa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija harjoittelee kertomaan saamelaisista, saamelaisten historiasta ja nykypäivästä sekä kytkemään kerrontaa elävästä saamelaiskulttuurista toteutuviin asiakaspalvelutilanteisiin.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Ei ole.</p>

9.3.9 Ravintolan asiakaspalvelu ja myynti, 25 osp (106267)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- valmistautua palvelemaan asiakkaita sekä myymään ruokia ja juomia ravintolan liikeidean tai toimintaohjeen mukaan
- palvella asiakkaita ja myydä ruokia ja juomia
- toimia anniskelutehtävissä
- hyödyntää alakohtaista kielitaitoa asiakaspalvelussa
- rekisteröidä myyntiä, laskuttaa asiakkaita ja varmistaa asiakastytyväisyyden
- siistiä ja järjestää asiakas- ja työtiloja

Linkki ePerusteisiin

<p>Toteutussuunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.</p> <p>Oppilaitoksessa</p> <ul style="list-style-type: none"> • osallistumalla hygieniapassi ja anniskelupassikoulutukseen ja suorittamalla aiheista tentit

<p>Työelämässä oppiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • valmistautumalla palvelemaan asiakkaita sekä myymään ruokia ja juomia ravintolan liikeidean tai toimintaohjeen mukaan • toimimalla asiakaspalvelu- ja anniskelutehtävissä yhteistyössä ravintolan muiden työntekijöiden kanssa • kunnostamalla ravintolan asiakas- ja työtiloja • myymällä ja tarjoilemalla ravintolan tuotteita ja palveluja • rekisteröimällä myyntiä ja laskuttamalla asiakkaita • toimimalla alkoholin anniskelutehtävissä • palvelemalla asiakkaita käyttäen suomea, ruotsia sekä yhtä vierasta kieltä
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön asiakaspalvelu- ja anniskelutehtävissä toimimalla yhteistyössä ravintolan muiden työntekijöiden kanssa. Hän kunnostaa ravintolan asiakas- ja työtiloja, myy ja tarjoilee ravintolan tuotteita ja palveluja, rekisteröi myyntiä ja laskuttaa asiakkaita sekä toimii alkoholin anniskelutehtävissä.</p> <p>Anniskeluosaamisen ammattitaitovaatimuksista ei voida poiketa eikä anniskeluosaamisen arviointia voida mukauttaa.</p> <p>Hygieniosaamisen arviointia ei voida mukauttaa.</p> <p>Opiskelija osoittaa kielitaustan mukaisesti alakohtaisen kielitaitonsa asiakaspalvelutilanteessa yhden edellä olevassa taulukossa kuvatun arvioinnin mukaisesti.</p> <p>Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.</p> <p>Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Työssäoppimisessa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija harjoittelee kertomaan saamelaisista, saamelaisten historiasta ja nykypäivästä sekä kytkemään kerrontaa elävästä saamelaiskulttuurista toteutuviin asiakaspalvelutilanteisiin.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Ei ole.</p>

9.3.10 Retki- ja luontoruokailupalvelut, 15 osp (106268)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- valmistautua luontoruokailupalveluihin ja tehdä esivalmisteluja
- valmistaa toimintaympäristöön ja vuodenaikaan sopivia ruokia ja muita tarjottavia
- pakata, kuljettaa, laittaa esille ja tarjoilla ruokia ja juomia
- tehdä jälkityöt

Linkki ePerusteisiin

<p>Toteutussuunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • toteuttamalla ruokailutilanteen retki- tai luonto-olosuhteissa asiakasryhmälle (ryhmän minimikoko on 5 asiakasta). • valmistautumalla luontoruokailupalveluihin ja tehdä esivalmisteluja • valmistamalla toimintaympäristöön ja vuodenaikaan sopivia ruokia ja muita tarjottavia • pakkaamalla, kuljettamalla, laittamalla esille ja tarjoilemalla ruokia ja juomia • tekemällä jälkityöt
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toteuttamalla ruokailutilanteen retki- tai luonto-olosuhteissa asiakasryhmälle (ryhmän minimikoko on 5 asiakasta). Hän pakkaa, valmistaa, laittaa esille ja tarjoilee erilaisille asiakkaille tai asiakasryhmille luontoon sopivia ruokia ja muita tarjottavia.</p> <p>Hygieniaosaamisen arviointia ei voida mukauttaa.</p> <p>Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.</p> <p>Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Työssäoppimisessa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija harjoittelee kertomaan saamelaisista, saamelaisten historiasta ja nykypäivästä sekä kytkeään kerrontaa elävästä saamelaiskulttuurista toteutuviin asiakaspalvelutilanteisiin.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Ei ole.</p>

9.3.11 Huippuosaajana toimiminen, 15 osp (400010)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- arvioida ja kehittää omaa osaamistaan ja työympäristöään
- työskennellä alan huippuosaamista vaativissa tehtävissä
- huomioida huipputuotannon, -tuotteen tai -palvelun laatuvaatimukset
- toimia alan verkostoissa ja yhteistyössä asiakkaan kanssa

Linkki ePerusteisiin

<p>Toteutussuunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimimalla huippuosaamista vaativissa oman alan työtehtävissä, esim. kansallisissa tai kansainvälisissä kilpailutilanteissa. • arvioimalla ja kehittämällä omaa osaamistaan ja työympäristöään • työskentelemällä alan huippuosaamista vaativissa tehtävissä • huomioimalla huipputuotannon, -tuotteen tai -palvelun laatuvaatimukset • toimimalla alan verkostoissa ja yhteistyössä asiakkaan kanssa
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Opiskelija osoittaa osaamisensa näytössä toimimalla huippuosaamista vaativissa oman alan työtehtävissä. Osaaminen on mahdollista osoittaa myös kansallisissa ja kansainvälisissä kilpailutilanteissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.</p> <p>Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Työssäoppimisessa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija harjoittelee kertomaan saamelaisista, saamelaisten historiasta ja nykypäivästä sekä kytkemään kerrontaa elävästä saamelaiskulttuurista toteutuviin asiakaspalvelutilanteisiin.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Ei ole.</p>

9.3.12 Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp (400011)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- perehtyä ammatillisen koulutuksen järjestämismuotoihin ja tutkintoihin
- toimia yhteyshenkilönä koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välillä
- ohjata muita opiskelijoita työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ja muussa osaamisen hankkimisessa

- antaa palautetta osaamisen kehittymisestä

[Linkki ePerusteisiin](#)

<p>Toteutussuunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ammatillisen koulutuksen järjestämismuodot • koulutuksen järjestäjän ja työpaikan roolit ammatillisessa koulutuksessa • opiskelijoiden perehdyttäminen, ohjaaminen, palautteen antaminen ja arviointi • henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS)
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Työelämässä oppimisen toteuttamisessa voidaan tehdä yhteistyötä saamelaisorganisaatioiden kanssa.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Ei ole.</p>

9.3.13 Yrityksessä toimiminen, 15 osp (400009)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- suunnitella yrityksen liiketoimintaa
- rakentaa liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja
- harjoittaa yritystoimintaa
- arvioida ja kehittää yrityksen toimintaa

[Linkki ePerusteisiin](#)

<p>Toteutussuunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • suunnittelemalla yrityksen liiketoimintaa • rakentamalla liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja • harjoittamalla yritystoimintaa omassa yrityksessä • arvioimalla ja kehittämällä yrityksen toimintaa
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Tutkinnon osassa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija perehtyy saamelaisalueeseen toimintaympäristönä, alueen erityispiirteisiin ja elinkeinoihin, sekä näiden tarjoamiin mahdollisuuksiin yritystoiminnassa ja sidosryhmäyhteistyössä.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Ei ole.</p>

9.3.14 Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp (400008)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa:

- arvioida omia vahvuuksia ja osaamistaan
- etsiä ja ideoida liiketoimintamahdollisuuksia
- kehittää liikeidean ja laatia sille liiketoimintasuunnitelman
- verkostoitua sidosryhmien kanssa
- laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat

[Linkki ePerusteisiin](#)

<p>Toteutussuunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioimalla omia vahvuuksia ja osaamistaan • tutustumalla toimintaympäristöön ja kilpailutilanteeseen • laatimalla yksin tai ryhmän kanssa liiketoimintasuunnitelman kehittämälleen liikeidealle • verkostoitumalla sidosryhmien kanssa • laatimalla yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat
--

<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Opiskelijaa kannustetaan huomioimaan liiketoimintasuunnitelmassa saamelaiselinkeinot ja toimiminen saamelaisalueella.</p>
<p>Etenemisen ehto</p> <p>Ei ole.</p>

9.4 Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa

9.4.1 Yritystoiminta Saamelaisalueella, 15 osp

Opiskelija osaa

- arvioida omia vahvuuksiaan ja osaamistaan
- hahmottaa saamelaisalueen erityispiirteet toimintaympäristönä
- kehittää liikeidean ja arvioida sen toteuttamismahdollisuuksia
- rakentaa liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja
- suunnitella, arvioida ja kehittää yrityksen liiketoimintaa
- toimia käytännön työtehtävissä yrittäjämäisesti

<p>Toteutussuunnitelma</p> <p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukaisia taitoja opitaan oppilaitoksessa ja/tai työpaikalla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oppimalla tunnistamaan omia yrittäjäominaisuuksiaan, vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tutustumalla saamelaisalueen toimijoihin, toimialoihin, elinkeinoihin ja yrittäjiin • verkostoitumalla alueen yritysten kanssa • perehtymällä alueen erityispiirteisiin ja rajamuodollisuuksiin • perehtymällä eri yritysmuotoihin sekä monialayrittäjyyteen ja sivutoimiseen yrittäjyyteen • kehittämällä oman liikeidean ja arvioimalla sen toteuttamismahdollisuuksia • osallistumalla käytännön työtehtäviin toimien yrittäjämäisesti • harjoittelemalla ja kehittämällä yrittäjämäistä toimintaa erilaisissa oppimisympäristöissä
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Henkilökohtainen näytön ja arvioinnin suunnitelma kirjataan HOKSiin.</p>

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Tutkinnon osassa toteutetaan sisältöjä, joissa opiskelija perehtyy saamelaisalueeseen toimintaympäristönä, alueen erityispiirteisiin ja elinkeinoihin, sekä näiden tarjoamiin mahdollisuuksiin yritystoiminnassa ja sidosryhmäyhteistyössä.

Etenemisen ehto

Ei ole.

10 Yhteiset tutkinnon osat (35 osp), toteutus- ja arviointisuunnitelmat**10.1 Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen (400012)****Pakolliset osa-alueet**

- Äidinkieli (saame/suomi), 4 osp
- Toinen kotimainen kieli, ruotsi, 1 osp
- Vieraat kielet, englanti, 3 osp
- Toiminta digitaalisessa ympäristössä, 2 osp
- Taide- ja luova ilmaisu, 1 osp

Valinnaiset osa-alueet

- Äidinkieli (saame/suomi), 2 osp
- Toinen kotimainen kieli, ruotsi, 1 osp
- Toiminta digitaalisessa ympäristössä, 1 osp
- Taide- ja luova ilmaisu, 2 - 3 osp

VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS ÄIDINKIELELLÄ, SUOMI, 4 + 2 OSP**Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp****Opiskelija osaa**

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä

Valinnaiset osaamistavoitteet, 2 osp**Opiskelija osaa**

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä

Arviointi

[Linkki alakohtaiseen tutkinnon osan arviointiin](#)

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 1, pakollinen, 1 osp

- tiedonhankinta erilaisista lähteistä
- tekijänoikeuksien ja lähteiden käytön periaatteet
- kirjoittaminen prosessina
- lähteisiin pohjautuvan tekstin laatiminen
- sähköiset viestit ja oppimispäiväkirja
- opiskelussa tarvittavan tieto- ja viestintäteknologian käyttöönotto ja soveltaminen
- kielenhuollon perusasioiden kertausta

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 2, pakollinen, 1 osp

- keskustelu- ja kuuntelutaidot
- esiintymistilanteeseen valmistautuminen sekä vuorovaikutteinen, johdonmukainen ja tilannekohtainen esiintyminen
- mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen kirjallisesti ja suullisesti
- oman alan ilmiön tai asian suullinen esittely
- kielenhuollon perusasioiden kertausta

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 3, pakollinen, 1 osp

- alakohtaisten tekstien tunteminen ja laatiminen
- alakohtaisissa vuorovaikutustilanteissa viestiminen tilanteen mukaisella tavalla
- kielenhuollon perusasioiden kertausta

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 4, pakollinen, 1 osp

- työnhakuasiakirjojen laatiminen ja/tai päivittäminen
- työpaikkahaastattelussa toimiminen
- oman osaamisen ja/tai tekemisen esittely
- kielenhuollon perusasioiden kertausta

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 5, valinnainen, 1 osp

- sanaton viestintä
- kokous- ja neuvottelukäytännöt
- yhteistyöhakuinen toiminta ryhmätilanteissa
- kokouksen ja/tai palaverin asiakirjojen tunteminen ja laatiminen
- sekä spontaanien että valmisteltujen puheenvuorojen pitäminen
- perustelutaitojen syventäminen
- kielenhuollon perusasioiden kertausta

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 6, valinnainen, 1 osp

- toiminnallisen pienoistutkielman laatiminen
- suullisen esityksen valmisteleminen ja pitäminen tutkielman pohjalta
- kielenhuollon perusasioiden kertausta

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS ÄIDINKIELELLÄ, SAAME, 4 + 2 OSP

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa saamen kielellä
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä saamen kielellä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamen kielessä
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia saamenkielisiä tekstejä

Arviointi

[Linkki alakohtaiseen tutkinnon osan arviointiin](#)

Ollašuhhtinplána | Toteutussuunnitelma:

Suorggi máhttinulbmiliid dáidduid studeanta oahppá lagašoahpahusas dahje iehčanassii oahpaheaddji vehkiin iešguđetlágan oahppanbirrasiin. | Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Gulahallan ja vuorrováikkuhus eatnigillii 1, bákkolaš, 1 mč

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 1, pakollinen, 1 osp

- árbediehtu gáldun | perinteistieto lähteenä
- dieđu ohcan iešguđetlágan gálduin | tiedonhankinta erilaisista lähteistä
- dahkkivuoigatvuodát ja gálduid geavaheami vuodđoáššit | tekijänoikeuksien ja lähteiden käytön periaatteet
- čállinproseassa | kirjoittaminen prosessina
- gálduide vuodđuduvvi deasvta čállin | lähteisiin pohjautuvan tekstin laatiminen
- elektrovnnalaš birrasat ja oahppanbeaivegirji | elektoriniset ympäristöt ja oppimispäiväkirja
- dárbbalaš diehto- ja gulahallanteknologiija atnui váldin ja heiveheapmi | tarvittavan tieto- ja viestintäteknologian käyttöönotto ja soveltaminen
- giellagáhttema vuodđoáššit | kielenhuollon perusasioita

Gulahallan ja vuorrováikkuhus eatnigillii 2, bákkolaš, 1 mč

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 2, pakollinen, 1 osp

- ságastallan- ja guldalandáiddut | keskustelu- ja kuuntelutaidot
- ovdanbuktimii ráhkkaneapmi | esiintymiseen valmistautuminen
- oaivila birra muitaleapmi ja oaivila ákkastallan | mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen

- iežas suorggi ášši birra muitaleapmi njálmálaččat | oman alan asian suullinen esittely
- giellagáhttema vuodđoáššit | kielenhuollon perusasioita

Gulahallan ja vuorováikkuhus eatnigillii 3, bákolaš, 1 mč

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 3, pakollinen, 1 osp

- iežas suorggi deavsttaid dovdan ja čállin | oman alan tekstien tunteminen ja laatiminen
- iežas suorggi dilálašvuodain gulahallan | oman alan vuorovaikutustilanteissa viestiminen
- giellagáhttema vuodđoáššit | kielenhuollon perusasioita

Gulahallan ja vuorováikkuhus eatnigillii 4, bákolaš, 1 mč

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 4, pakollinen, 1 osp

- iežas suorggi deavsttaid čállin | oman alansa tekstien laatiminen
- iežas suorggi gulahallandilálašvuodat | oman alansa vuorovaikutustilanteet
- iežas máhttima birra muitaleapmi | oman osaamisen esittely
- giellagáhttema vuodđoáššit | kielenhuollon perusasioita

Gulahallan ja vuorováikkuhus eatnigillii 5, váljaoahput, 1 mč

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 5, valinnainen, 1 osp

- sánehis gulahallan | sanaton viestintä
- spontána ja válmmaštallon sáhkavuoruid doallan | spontaanin valmisteltujen puheenvuorojen
- oaivila ákkastallandáidduid čiekŋudeapmi | mielipiteen preustelutaitojen syventäminen
- giellagáhttema vuodđoáššit | kielenhuollon perusasioita

Gulahallan ja vuorováikkuhus eatnigillii 6, váljaoahput, 1 mč

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 6, valinnainen, 1 osp

- sáhkavuorru dahje unna dutkamušaš árbedieđu vuodul | puheenvuoro tai pienoistutkielma perinnetiedon pohjalta
- sáhkavuoro plánen | suullisen esityksen valmisteleminen
- giellagáhttema vuodđoáššit | kielenhuollon perusasioita

Árvoštallanplana | Arviointisuunnitelma

Studeanta čájeha máhttima bargguiguin ja dárbbu mielde iskosiin. Studeanta sáhtta maid čájehit iežas máhttima dalle go lea oktasáš dutkkusosiid oahpaheddjiiguin soahpan ja máhttima čájehapmi lea čájehanplána mielde. |

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä,

VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS ÄIDINKIELELLÄ, SUOMI TOISENA KIELENÄ, 4 + 2 OSP

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tulkita erialisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erialisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä

Valinnaiset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- kehittää omalla alallaan tarvittavaa kielitaitoaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä

Arviointi

[Linkki alakohtaiseen tutkinnon osan arviointiin](#)

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 1, suomi toisena kielenä, pakollinen, 1 osp

- tiedonhankinta erilaisista lähteistä
- tekijänoikeuksien ja lähteiden käytön periaatteet
- kirjoittaminen prosessina
- lähteisiin pohjautuvan tekstin laatiminen
- sähköiset viestit ja oppimispäiväkirja
- opiskelussa tarvittavan tieto- ja viestintäteknologian käyttöönotto ja soveltaminen
- kirjoitetun kielen käytänteitä

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 2, suomi toisena kielenä, pakollinen, 1 osp

- keskustelu- ja kuuntelutaidot
- esiintymistilanteeseen valmistautuminen sekä vuorovaikutteinen, johdonmukainen ja tilannekohtainen esiintyminen
- mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen kirjallisesti ja suullisesti
- oman alan ilmiön tai asian suullinen esittely
- kirjoitetun kielen käytänteitä

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 3, suomi toisena kielenä, pakollinen, 1 osp

- alakohtaisten tekstien tunteminen ja laatiminen
- alakohtaisissa vuorovaikutustilanteissa viestiminen tilanteen mukaisella tavalla
- kirjoitetun kielen käytänteitä

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 4, suomi toisena kielenä, pakollinen, 1 osp

- työnhakuasiakirjojen laatiminen ja/tai päivittäminen
- työpaikkahaastattelussa toimiminen
- oman osaamisen ja/tai tekemisen esittely
- kirjoitetun kielen käytänteitä

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 5, suomi toisena kielenä, valinnainen, 1 osp

- sanaton viestintä
- kokous- ja neuvottelukäytännöt
- kokouksen ja/tai palaverin asiakirjojen tunteminen ja laatiminen
- puheenvuorojen pitäminen
- perustelutaitojen syventäminen
- kirjoitetun kielen käytänteitä

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä 6, suomi toisena kielenä, valinnainen, 1 osp

- toiminnallisen pienoistutkielman laatiminen
- suullisen esityksen valmisteleminen ja pitäminen tutkielman pohjalta

- kirjoitetun kielen käytänteitä

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, 1 + 1 OSP

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- käyttää toista kotimaista kieltä työtehtävissään ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa

Valinnaiset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- käyttää toista kotimaista kieltä työtehtävissään ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- hyödyntää kielenkäytössä erilaisia tietolähteitä

Arviointi

[Linkki alakohtaiseen tutkinnon osan arviointiin](#)

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Toinen kotimainen kieli, ruotsi 1, pakollinen, 1 osp

- arkielämän tilanteisiin liittyvä suullinen ja kirjallinen viestintä
- oman alan työtehtäviin liittyvä suullinen ja kirjallinen viestintä

Toinen kotimainen kieli, ruotsi 2, valinnainen, 1 osp

- arkielämän tilanteisiin liittyvä suullinen ja kirjallinen viestintä
- oman alan työtehtäviin liittyvä suullinen ja kirjallinen viestintä
- alakohtainen tietolähteiden hankkiminen ja käyttäminen

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

VIERAS KIELI, ENGLANTI, 3 OSP

Pakolliset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- käyttää vierasta kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- hakea tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä
- toimia monikielisessä ja – kulttuurisessa ympäristössä

Arviointi

[Linkki alakohdaiseen tutkinnon osan arviointiin](#)

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Vieraat kielet, englanti 1, pakollinen, 1 osp

- arkielämän tilanteisiin liittyvä suullinen ja kirjallinen viestintä
- oman alan työtehtäviin liittyvä suullinen ja kirjallinen viestintä

Vieraat kielet, englanti 2, pakollinen, 1 osp

- alakohdainen tietolähteiden hankkiminen ja hyödyntäminen
- alakotainen tietolähteiden arviointi

Vieraat kielet, englanti 3, pakollinen, 1 osp

- englannin kielen ja kulttuurin merkitys toimintaympäristössä
- kulttuurisensitiivisyyden huomioiminen toimintaympäristössä

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

TOIMINTA DIGITAALISESSA YMPÄRISTÖSSÄ, 2 + 1 OSP**Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp**

Opiskelija osaa

- käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintätekniisiä laitteita ja tekee niihin liittyviä valintoja
- käyttää digitaalisia palveluita ja sovelluksia

Valinnaiset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- hyödyntää erilaisia digitaalisia ympäristöjä ja sovelluksia työtehtävissään
- tuottaa ja jakaa digitaalista aineistoa ammattiinsa liittyvissä

Arviointi

[Linkki alakohtaiseen tutkinnon osan arviointiin](#)

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella oppilaitoksen ja sen ulkopuolella olevissa oppimisympäristöissä.

- Käyttämällä digitaalisia palveluja ja sovelluksia
- Hyödyntämällä digitaalisia ympäristöjä ja sovelluksia omalla alallaan

Toiminta digitaalisessa ympäristössä 1, pakollinen 1 osp

- Tieto- ja viestintäteknisten laitteiden ja sovellusten hyödyntäminen

Toiminta digitaalisessa ympäristössä 2, pakollinen 1 osp

- Digitaalisten palvelujen ja sovellusten käyttäminen

Toiminta digitaalisessa ympäristössä 3, valinnainen 1 osp

- Alakohtaisten digitaalisten ympäristöjen ja sovelluksien hyödyntäminen

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

TAIDE JA LUOVA ILMAISU, 1 + 3 osp

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- tunnistaa kulttuurien ja taiteen merkityksen hyvinvoinnille
- ilmaista itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin
- ilmaista itseään luovasti kirjoittamalla ja hyödyntää kuvitteellisia tekstejä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- havainnoida ja kerätä tietoa kulttuuriympäristöstä ja sen ilmiöistä
- suunnitella ja kokeilla teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin.

Arviointi

[Linkki alakohtaiseen tutkinnon osan arviointiin](#)

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä. Taide ja luova ilmaisu 5 ja 6 eli ns. kulttuuripassit opiskellaan itsenäisesti opettajan antamien ohjeiden mukaisesti.

Mikäli valinnaisia opiskellaan 3 osp, valitaan Taide ja luova ilmaisu 2 ja 4 sekä toinen kulttuuripasseista tai Taide ja luova ilmaisu 4 ja kulttuuripassit I ja II.

Mikäli valinnaisia opiskellaan 2 osp, valitaan joko Taide ja luova ilmaisu 2 ja 4 tai Taide ja luova ilmaisu 5 ja 6 eli kulttuuripassit I ja II.

Taide ja luova ilmaisu 1, pakollinen, 1 osp

- kulttuurien ja taiteen eri muotoja omassa työssä
- esimerkkien tunnistaminen paikallisesta, kansallisesta ja eurooppalaisesta kulttuurista ja taiteesta
- taiteen ja kulttuurin vaikutukset hyvinvoinnille
- itsensä ilmaiseminen taiteen ja luovan ilmaisun keinoin
- luovan kirjoittamisen kokeileminen
- kuvitteellisten tekstien hyödyntäminen kirjoittamisessa
- kaunokirjallisuus luovassa kirjoittamisessa

Taide ja luova ilmaisu 2, valinnainen, 1 osp

- tiedonkeruu kulttuuriympäristön ilmiöistä oman työskentelyn tueksi
- teoksen, tuotteen tai palvelun ideointia

Taide ja luova ilmaisu 4, valinnainen, 1 osp

- teoksen, tuotteen tai palvelun suunnitteleminen ja toteuttaminen luovan ilmaisun keinoin

Taide ja luova ilmaisu 5, valinnainen, 1 osp (kulttuuripassi I)

- itsenäinen opiskelu opettajan antamien ohjeiden mukaisesti
- osallistuminen kulttuuritapahtumiin
- opitun dokumentointi ja raportointi
- Opiskelija kerää suorituksia yhteensä 18 h. Suorituksista vähintään puolet on saamelaiskulttuuriin liittyviä. Yhdestä tapahtumasta voi saada enintään 8 h. Mukaan ei lasketa muihin opintoihin kuuluvia työtehtäviä tapahtumissa.

Taide ja luova ilmaisu 6, valinnainen, 1 osp (kulttuuripassi II)

- itsenäinen opiskelu opettajan antamien ohjeiden mukaisesti
- taide- ja kulttuuriharrastukset sekä vierailut taide- ja kulttuurikohteissa
- opitun dokumentointi ja raportointi
- Opiskelija kerää suorituksia yhteensä 18 h. Suorituksista vähintään puolet on saamelaiskulttuuriin liittyviä. Yhdestä harrastuksesta tai vierailusta voi saada enintään 8 h. Mukaan ei lasketa muihin opintoihin kuuluvia työtehtäviä tai vierailuja.

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin**toteutuminen**

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

10.2 Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (400013)

Pakolliset osa-alueet

- Matematiikka ja matematiikan soveltaminen, 4 osp
- Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt, 2 osp

MATEMAATTIS-LUONNONTIETEELLINEN OSAAMINEN, 4 OSP**Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp**

Opiskelija osaa

- tehdä laskutoimituksia ja mittayksiköiden muunnokset ja soveltaa talousmatematiikkaa oman alan ja arkielämän edellyttämässä laajuudessa
- tehdä havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- käyttää loogista päättelykykyä, yhtälöitä ja tarvittavia teknisiä apuvälineitä matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen
- arvioida tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa sekä käytettyä ratkaisumenetelmää
- arvioida oman alan matemaattista osaamistaan

Arviointi[Linkki alakohtaiseen tutkinnon osan arviointiin](#)**Toteutus suunnitelma**

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

- soveltamalla matemaattisia menetelmiä ja ratkaisutapoja
- arvioimalla saatujen tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa

Matematiikka ja matematiikan soveltaminen 1, pakollinen 1 osp

- peruslaskutoimitukset, suhde ja verrannollisuus, yhtälöt
- ongelman ratkaisemista yhtälöiden avulla
-

Matematiikka ja matematiikan soveltaminen 2, pakollinen 1 osp

- mittayksiköiden muunnoksia omaan alaan soveltaen
- geometria omalla alalla ja arkielämässä

Matematiikka ja matematiikan soveltaminen 3, pakollinen 1 osp

- oman alan laskutoimitukset ja työtehtäviin soveltuvat ratkaisumenetelmät

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

FYSIKAALISET JA KEMIAALLISET ILMIÖT JA NIIDEN SOVELTAMINEN, 2 OSP**Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp**

Opiskelija osaa

- tunnistaa keskeiset fysiikan käsitteet ja soveltaa niitä arki- ja työelämässä
- huomioida kemialliset aineet ja niiden ominaisuudet työssään
- arvioida oman alan fysiikan ja kemian osaamistaan

Arviointi

[Linkki alakohtaiseen tutkinnon osan arviointiin](#)

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella oppilaitoksen ja sen ulkopuolella olevissa oppimisympäristöissä.

- soveltamalla fysiikan käsitteitä
- huomioimalla oman alan kannalta keskeisiä kemian ilmiöitä ja aineiden erityisominaisuuksia

Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen 1, pakollinen 1 osp

- oman alan fysikaaliset ilmiöt ja keskeiset käsitteet
- fysiikan taitojen hyödyntäminen
-

Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen 2, pakollinen 1 osp

- oman alan kemiallisten ilmiöiden keskeiset käsitteet
- kemiallisten aineiden ominaisuudet ja ympäristöriskit
- kemiallisten aineiden turvallinen käsittely

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

10.3 Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp (4000014)

Pakolliset osa-alueet

- Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen, 2 osp
- Työelämässä toimiminen, 2 osp
- Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet, 1 osp
- Yrittäjäyys ja yrittäjämäinen toiminta, 1 osp
- Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen, 2 osp
- Kestävän kehityksen edistäminen, 1 osp

Valinnaiset osa-alueet

- Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen, 1 osp
- Kestävän kehityksen edistäminen, 1 osp
- Psykologia, 1 osp

YHTEISKUNNASSA JA KANSALAISENA TOIMIMINEN, 2 OSP

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- toimia osana suomalaista yhteiskuntaa
- toimia yhteiskunnan palveluiden käyttäjänä ja kuluttajana
- suunnitella omaa talouttaan ja arvioida siihen liittyviä riskejä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 1 osp (opiskelijakuntatoiminta)

Opiskelija osaa

- osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen

Arviointi

[Linkki alakohtaiseen tutkinnon osan arviointiin](#)

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen 1, pakollinen, 1 osp

- tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä niiden periaatteiden mukaisesti toimiminen
- kansalaisen perusoikeuksien ja velvollisuuksien tunteminen
- yhteiskunnalliset vaikuttamistavat
- aktiivisena kansalaisena toimiminen
- yhteiskunnan tarjoamien palvelujen käyttäminen

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen 2, pakollinen, 1 osp

- vastuullinen kuluttaminen, kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet sekä tiedonhaku kuluttajana
- hankintojen suunnitteleminen ja erilaisten rahoitusvaihtoehtojen vertaileminen
- omien tulojen, menojen ja taloudellisten tavoitteiden seuranta
- omaan talouteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen
- oman talouden ennakoiminen erilaisissa elämäntilanteissa

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen 3, valinnainen, 1 osp (opiskelijakuntatoiminta) (TYKY-passi, osa-alue 4)

- osallistuminen opiskelijakunnan toimintaan: dokumentointi ja raportointi
- tiedonhaku opiskelijakunnan vaikuttamismahdollisuuksista: dokumentointi ja raportointi
- opiskelijakunnan päätöksenteon seuraaminen: raportointi

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

TYÖELÄMÄSSÄ TOIMIMINEN, 2 OSP**Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp**

Opiskelija osaa

- selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta ja alan osaamistarpeita
- solmia työsopimuksen työnantajan kanssa
- toimia osana työyhteisöä

Arviointi

[Linkki alakohtaiseen tutkinnon osan arviointiin](#)

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Työelämässä toimiminen 1, pakollinen, 1 osp

- oman alan työmarkkinoiden tilanne
- työmarkkinajärjestelmän keskeiset periaatteet
- alan ammatilliset verkostot
- alan työtehtävissä tarvittava osaaminen
- oman alan työehdot ja keskeinen työlainsäädäntö
- työsopimuksen sisältö ja tarkistaminen

Työelämässä toimiminen 2, pakollinen, 1 osp (TYKY-passi, osa-alue 5)

- annettujen työaikojen ja sovittujen toimintatapojen noudattaminen
- ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyvien ohjeiden noudattaminen
- tarkoituksenmukaisen suojavaatetuksen käyttäminen ja työturvallisuusohjeiden noudattaminen
- monimuotoisessa ja -kulttuurisessa työyhteisössä työskenteleminen

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

OPISKELU- JA URASUUNNITTELUVALMIUDET, 1 OSP**Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp**

Opiskelija osaa

- tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan
- tehdä tutkintoaan ja uraansa koskevia valintoja
- hankkia tutkinnon suorittamisen aikana tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista ja koulutustarjonnasta
- valmistautua tutkinnon suorittamisen aikana työnhakuun ja oman osaamisensa esittelyyn.

Arviointi

[Linkki alakohtaiseen tutkinnon osan arviointiin](#)

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Opiskelu- ja urasuunnittelunvalmiudet 1, pakollinen, 1 osp

- urasuunnittelu sekä urasuunnitelman laatiminen ja päivittäminen
- omaa osaamista esittelevän tuotoksen tekeminen työnhakua varten

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

YRITTÄJYYS JA YRITTÄJÄMÄINEN TOIMINTA, 1 OSP**Pakolliset osaamistavoitteet, 1 ops**

Opiskelija osaa

- toimia yrityksen tavoitteita edistäen
- ideoida liikeidean ja arvioida sen toteuttamismahdollisuuksia

Arviointi

[Linkki alakohtaiseen tutkinnon osan arviointiin](#)

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta 1, pakollinen 1 osp

- yrittäjämäinen toiminta omalla alalla
- omat yrittäjäominaisuudet ja – valmiudet

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

TYÖKYVYN JA HYVINVOINNIN YLLÄPITÄMINEN, 2 + 1 OSP**Pakolliset osaamistavoitteet, 2osp (TYKY-passi, osa-alueet 2 ja 3)**

Opiskelija osaa

- huolehtia terveydestään ja toimintakyvystään
- arvioida toimintaympäristön ja toimintansa turvallisuutta ja terveellisyyttä
- edistää liikunnan avulla opiskelu- ja työkykyään sekä hyvinvointiaan
- ehkäistä tapaturmien syntymistä ja antaa ensiapua

Valinnaiset osaamistavoitteet, 1 osp (TYKY-passi, osa-alueet 2 ja 3)

Opiskelija osaa

- ylläpitää ja edistää työkykyään ja hyvinvointiaan liikunnan avulla
- edistää oppilaitosyhteisön ja opiskelijoiden hyvinvointia ja osallisuutta

Arviointi

[Linkki alakohtaiseen tutkinnon osan arviointiin](#)

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

- perehtymällä terveellisiin elämäntapoihin
- laatimalla oma hyvinvointisuunnitelma
- arvioimalla ja edistämällä omaa hyvinvointia

Työkyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen 1, pakollinen 1 osp

- kansanterveys
- ravitseminen ja päihteet
- liikunnan, palautumisen, unen ja mielen hyvinvoinnin vaikutukset elimistöön
- toteuttamiskelpoisen suunnitelman laatiminen oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi

Työkyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen 2, pakollinen 1 osp

- ergonomia ja turvallisuus
- ensiapu ja tapaturmien ehkäisy
- oman suunnitelman toteuttaminen

Työkyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen 3, valinnainen 1 osp

- fyysisen toimintakyvyn ylläpitäminen
- oman kuormituksen seuraaminen
- oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin edistäminen

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN EDISTÄMINEN, 1 + 1 OSP**Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp**

Opiskelija osaa

- toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
- ottaa huomioon elinkaariajattelun periaatteet
- pohtia ratkaisuja eettisistä näkökulmista.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- arvioida kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät työssään tai alallaan
- suunnitella kestävän kehityksen edistämiseen liittyviä toimintatapoja

Arviointi

[Linkki alakohtaiseen tutkinnon osan arviointiin](#)

Toteutussuunnitelma

Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.

Kestävän kehityksen edistäminen 1, pakollinen, 1 osp

- kestävän kehityksen periaatteiden mukainen toiminta
- elinkaariajattelun periaatteet
- ratkaisujen eettiset näkökulmat

Kestävän kehityksen edistäminen 2, valinnainen, 1 osp

- kestävään kehitykseen vaikuttavien tekijöiden arvioiminen omassa työssään tai alallaan
- kestävän kehityksen edistämiseen liittyvien toimintatapojen suunnittelu

Arviointisuunnitelma

Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.

Saamelaiskulttuurin toteutuminen

Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.

PSYKOLOGIA, 1 OSP**Valinnaiset osaamistavoitteet, 1 osp**

Opiskelija osaa

- selittää omaa ja muiden käyttäytymistä psykologisen tiedon avulla
- havainnoida ja ymmärtää ihmisen toimintaan vaikuttavia psykologisia tekijöitä

Arviointi

Tyydyttävä T1

- opiskelija tuntee omaan ja muiden käyttäytymiseen ja toimintaan vaikuttavia tekijöitä
- opiskelija osaa selittää omaa ja muiden käyttäytymistä ja toimintaa tiedolla niihin vaikuttavista tekijöistä

Hyvä H3

- opiskelija havainnoi ja ymmärtää omaan ja muiden käyttäytymiseen ja toimintaan vaikuttavia keskeisiä tekijöitä
- opiskelija käyttää tietoa omasta ja muiden käyttäytymiseen ja toimintaan vaikuttavista tekijöistä toimiessaan arjessa

Kiitettävä K5

- opiskelija tiedostaa omien ja toisten käyttäytymiseen ja toimintaan vaikuttavien tekijöiden merkityksen omaan ja muiden hyvinvointiin
- opiskelija soveltaa tietoa erilaisissa arjen tilanteissa

<p>Toteutussuunnitelma</p> <p>Osa-alueen osaamistavoitteiden mukaisia taitoja opitaan lähiopetuksessa tai itsenäisesti opettajan ohjauksella erilaisissa oppimisympäristöissä.</p> <ul style="list-style-type: none"> • perehtymällä ihmisen käyttäytymistä ohjaaviin tekijöihin • havainnoimalla omaa ja ryhmän toimintaa sekä siihen vaikuttavia tekijöitä <p>Psykologia 1, valinnainen, 1 osp</p> <ul style="list-style-type: none"> • ajattelu, motivaatio ja tunteet toiminnan ohjaajana • psyykkinen itsesäätely • minä ja muut ryhmässä
<p>Arviointisuunnitelma</p> <p>Osaaminen osoitetaan näytössä, tehtävillä tai kokeella. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisen näytössä, asiasta sovitaan ennakkoon yhteisten tutkinnon osien opettajan kanssa.</p>
<p>Saamelaiskulttuurin toteutuminen</p> <p>Oppimistehtävissä valitaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä aiheita.</p>

11 Yhteisopetusajan saame 5 osp

Tutkinnon osan voi sisällyttää joko yhteisten tutkinnon osien valinnaisiin osa-alueisiin tai ammatillisiin tutkinnon osiin.

Tavoitteet	Opinnot suoritettuaan opiskelija selviää tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa ja osaa kertoa perusasioita itsestään. Opiskelija osaa saamenkielisiä fraaseja ja osaa käyttää saamea arkielämän asioimistilanteissa. Opiskelija hallitsee ääntämistä ja osaa seurata jokapäiväisiin, välittömiin tilanteisiin liittyviä keskusteluja ja ilmaista mielipiteensä. Opiskelija osaa lukea arkipäivään liittyviä lyhyitä tekstejä ja viestejä. Opiskelija tuntee saamen perusrakenteita. Opiskelija käyttää perinteisiä ja/ tai sähköisiä sanakirjoja ja muita lähteitä opiskelunsa tukena.
Sisältö	Opitaan tavanomaisia vuorovaikutustilanteita, ääntämistä, kielen perusrakenteita ja numeroita. Opiskelija syventää tekstinymmärtämistaitojaan lukemalla esimerkiksi lyhyehköjä tekstejä, ilmoituksia ja luetteloita. Opiskelija tuottaa yksinkertaisia viestejä, kuten postikortteja, tekstiviestejä tai twiittejä. Opiskelija harjoittelee vuorovaikutustilanteissa toimimista kirjallisten tehtävien sekä pari- ja ryhmätyöskentelyn avulla. Opiskelija harjoittelee saamen kielen perusrakenteiden hallintaa suullisten ja kirjallisten tehtävien avulla.
Toteutustavat	Lähiopetus, harjoitukset, itsenäistä työskentelyä.
Arviointi	Arviointi suullisten ja kirjallisten tehtävien perusteella. Arviointi voi sisältää kokeen.

ARVIOINNIN KOHDE Saamen kieli 5 osp	ARVIOINTIKRITEERIT				
	Tyydyttävä T1	T2	Hyvä H3	H4	Kiitettävä K5
	Opiskelija				
Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	kertoo ohjatusti itsestään muutamia perusasioita saameksi		kertoo itsestään joitain perusasioita saameksi sekä vastaa itseään koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin		kertoo itsestään perusasioita saameksi, vastaa itseään koskeviin saamenkielisiin kysymyksiin sekä esittää tarvittaessa tarkentavia lisäkysymyksiä
Saamen kielen perusrakenteiden ja saamenkielisten tekstien hallinta	tunnistaa saamen kielen perusrakenteita ja käyttää niitä tuetusti		käyttää joitain saamen kielen perusrakenteita		käyttää saamen kielen perusrakenteita
	ymmärtää tuettuna lyhyitä ja yksinkertaisia saamenkielisiä tekstejä, jotka liittyvät välittömiin tarpeisiin		ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia saamenkielisiä tekstejä		ymmärtää ja tulkitsee lyhyitä ja yksinkertaisia saamenkielisiä tekstejä
Tiedon hankkiminen	tuntee sanakirjojen ja muiden lähteiden käytön periaatteet		käyttää sanakirjoja opiskelunsa tukena ja kielitaitonsa kehittämisessä		käyttää aktiivisesti sanakirjoja ja muita lähteitä opiskelunsa tukena ja kielitaitonsa kehittämisessä
Saamen kielen ja kulttuurin merkityksen ymmärtäminen	tunnistaa saamen kielelle tyypillisiä piirteitä ja on tietoinen saamen kielistä vähemmistökielinä		tunnistaa saamen kielelle tyypillisiä piirteitä ja on tietoinen saamen kielistä vähemmistökielinä ja suomen sukukielenä		ymmärtää saamen kielen ja kulttuurin merkityksen sekä kielelle tyypillisiä piirteitä